

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE
Katolická teologická fakulta
Katedra pastorálních oborů a právních věd
Pastorální teologie

Petra Vaňková

**EVANGELIZACE SKRZE PĚŠÍ PUTOVÁNÍ a BUDOVÁNÍ POUTNÍ
SPIRITUALITY**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Tomáš Mrňávek, D.S.E.O

PRAHA 2009

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce Tomášovi Mrňávkovi, D.S.E.O za trpělivé a odborné vedení. P. Marku Dundovi, Th.D za cenné rady a veškerou podporu. P. Janu Peňázovi za poskytnuté informace.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne:

Obsah

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE.....	1
ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ	2
Obsah	3
Úvod.....	4
1. Teoretická část.....	6
1.1 Základní rozlišení pouti	6
1.1.1 Charakteristika pouti.....	6
1.1.2 Charakteristika poutníka	7
1.2 Význam pěšího putování	8
1.3 Putování v Bibli	10
1.3.1 Putování v textech Starého zákona	12
1.3.2 Putování v textech Nového Zákona.....	13
1.4 Poutní tradice.....	14
1.4.1 Významná poutní místa Evropy a v sousedství České republiky	15
1.4.2 Významná poutní místa Čech a Moravy	18
1.4.3 Pěší pouti a poutní cesty u nás	19
2. Praktická část.....	20
2.1 Vlastní organizace pouti.....	20
2.1.1 Na pouť: Kdy? Jak? Kam?	20
2.1.2 Dvanáctero poutníka	21
2.1.3 Poutní kříž a symbolika poutníka	24
2.1.4 Poutní program.....	25
Denní režim poutního dne	26
Duchovní prvky pěšího putování.....	27
Zpestření programu při putování	29
Zahájení a zakončení pouti	32
2.1.5 Služby při pouti a jejich význam	33
Organizační služby	33
Liturgické služby	35
Služby během celého programu pouti	36
Co je tedy potřeba zajistit ještě před poutí.	37
2.2 Evangelizační prvky pouti	38
2.3 Budování poutní spirituality	41
Závěr	44
Seznam literatury	47
Seznam příloh	49
Přílohy.....	50

Úvod

Když jsem před 6 lety konvertovala a začala se připravovat ke křtu, stalo se pro mne období katechumenátu dobou poznávání. Jednou z prvních zkušeností, kterou jsem prošla, byla právě účast na dívčí pouti do Kostelního Vydrří. Přestože pout' byla náročná, byla jsem nadšena. Postupně jsem se zúčastnila několika poutí a putování se stalo součástí mého duchovního života. Považuji to za naprosto jedinečnou zkušenost a vždy jsem se snažila poutní spiritualitu propagovat a doporučovat.

Vzhledem k tomu, že v současnosti působím jako pastorační asistentka, chtěla jsem při hledání tématu své bakalářské práce zvolit právě takové téma, u kterého bych mohla vycházet také z vlastní zkušenosti. Zároveň jsem v tom viděla možnost, jak motivovat sama sebe k získání informací o poutích. Především bych se chtěla zaměřit na to, z čeho poutní tradice vychází, jaké má své místo v církvi a jak se během staletí vyvíjela její podoba a forma.

Ovšem pěším putováním se nechci zabývat jen z osobních důvodů. O pěším putování a poutních místech existuje nesčetné množství materiálů. Mým cílem je poznatky z těchto materiálů spojit s vlastními zkušenostmi nabytými během poutí, kterých jsem se zúčastnila.

V první teoretické části bych se chtěla zaměřit na to, co lze považovat za pout' a jak ji definovat. Jak je možno na putování nahlížet. Toto vyjasnění by mělo být dále nápomocno při dalším rozebírání poutní tematiky.

Hned v první kapitole bude mou snahou věnovat se rozlišení poutí, protože dnešní doba nabízí nepřehledné množství možností. Také považuji za důležité charakterizovat pout'. Tedy co vlastně pout' je, zda ji lze nějak definovat a co je považováno za její určující prvky. Zde by mělo jít o základní ujasnění.

Nadále bych chtěla věnovat svůj zájem i samotné postavě poutníka a jeho obecným přiblížením - kdo to je a co je pro něj typické. Tento pohled by mohl přispět k hlubšímu pochopení odlišnosti poutníka od ostatních.

Další část práce věnuji zkoumání putování z pohledu Písma svatého, které je jedním z pilířů církve a inspirovaným slovem Božím, a proto ho nelze pominout. Nastínění biblických pohledů na skutečnost putování by mohlo přispět k možnému navázání současných poutí na tyto inspirující kořeny.

Pro lepší náhled na pěší putování se chci zmínit i o historii poutí. Putování má dlouholetou tradici, proto bych se chtěla v jedné z kapitol zaměřit na její počátky, důvody vzniku poutních míst, kde je najdeme a o těch významnějších se chci zmínit podrobněji. Se vznikem poutních míst souvisí i vznik tradičních poutních cest, které nelze opomenout. Tento pohled může přispět k objevení souvislosti mezi poutními místy tak, jak je známe i ze současnosti a putováním, které se k nim vázalo v minulosti.

V druhé praktické části bych chtěla využít především své zkušeností z různých poutí. Snahou zde je nabídnout informace o tom, co je při pouti důležité, k čemu je potřeba při putování přihlídnout a co nezapomenout.

Úvodní kapitoly této části se pokusím věnovat vlastní organizaci pouti. Jejich obsahem by mělo být zabývání se důležitými otázkami ohledně poutí a jejich organizování. V jedné z částí vidím za důležité zabývat se tzv. Poutnickým dvanáctem, tedy jakými zásadami, jež je nutné při putování dodržovat. Jako důležitou vnímám i symboliku poutníka a to, co ho odlišuje od jiných.

Poutní program vytváří celou pouť, proto mám v úmyslu se zabývat rozčleněním jeho jednotlivých částí a zdůraznit jejich význam. Jeho jednotlivým částem bych ráda věnovala několik kapitol. Tak by se mohlo toto pozastavení do jisté míry stát i jakýmsi návodem pro ty, kdo se chystají na pouť nebo kdo uvažují o její přípravě.

V následujících kapitolách bych se chtěla zabývat jednotlivými službami, jež je možno při pouti využít a které jsou často nezbytné pro její konání.

Jelikož pouť vnímám jako způsob evangelizace, snahou bude se zaměřit na evangelizační prvky, s kterými se během pouti setkáváme a v čem právě evangelizace skrze poutě spočívá. Tím se může nastínit i jeden z rozměrů pouti, který je důležitý zvláště pro dnešní dobu.

V souvislosti s putováním hovoříme o poutní spiritualitě. To, jak tuto spiritualitu budovat, šířit, aby se začlenila do duchovního života křesťanů, má být obsahem závěrečné kapitoly. Poutní spiritualita se pro některé může stát způsobem jejich cesty víry, na které mohou pokračovat v osobním růstu.

V této práci bych chtěla poskytnout co nejvíce komplexních informací o pěším putování jak těm, kdo účast na takovéto pouti zvažují a na pouť se chystají, tak i těm, kteří by chtěli pěší pouť na některé poutní místo organizovat a připravit. Tomuto cíli se pokusím také přizpůsobit styl psaní práce tak, aby byla srozumitelná a přehledná.

1. Teoretická část

1.1 Základní rozlišení poutí

Jednou z možností kategorizace poutí je rozčlenění dle způsobu dopravy na poutní místo. Technická vyspělost dnešní doby nám dává možnost velkého výběru z četných dopravních prostředků. K putování je možno využít letecké, lodní, autobusové, železniční či silniční dopravy nebo kola. Dopravní prostředek volíme uváženě dle délky trasy, našim časovým a fyzickým možnostem a geografickému umístění poutního místa.¹ Běžná cesta na bohoslužbu může být vnímána také jako pout'.²

1.1.1 Charakteristika poutí

Pout' je možno charakterizovat mnoha způsoby. Snad nejlépe charakterizují pojem pout' slova brněnského biskupa Mons. Cikrleho : „Každá dobrá pout' je dobou, kdy vycházíme ze své zabydlenosti a únavy, abychom se občerstvili a otevřeli darům Božím”.³ a je to skutečně doba, kdy se vzdáváme pohodlí a jistoty domova a vydáváme se na cestu.

Náboženské poutě nacházíme nejen v křesťanském prostředí. Jedním z dalších náboženství, ve kterém se setkáváme s poutní spiritualitou, je islám. Balta uvádí: „Pout' do Mekky (hadždž), prvního svatého místa islámu, a po ní pout' do Mediny a Jeruzaléma, je silným okamžikem v životě muslima”.⁴ Konání poutí má své místo i v židovském náboženství. Nacházíme zde 3 významné poutní svátky.⁵ Jak uvádí Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: „Pout'- tato univerzální náboženská zkušenost - je typickým projevem lidové zbožnosti a úzce se spojuje s poutní svatyní. Na jejím životě se podílí neodmyslitelným způsobem”.⁶

---

¹Poutě se dokonce staly záležitostí určité oblasti cestovních kanceláří, které právě na dopravě poutníků a zajištění programu během dopravy i pobytu na poutním místě založily svou činnost. K tomu často vyvíjejí nemalou reklamu (která se ne vždy pohybuje v přijatelných mezích).

² Srov. NOVÁČEK: Mše svatá - naše jedinečná pastorační šance.

³ Viz CIKRLE: Ne já, ale Ty, str.25.

⁴ Viz BALTA: Kniha o náboženstvích, str.188.

⁵ Pesach - první ze tří poutních svátků hebrejského kalendáře. Takto označené svátky zvýrazňují důležité události dějin Izraele, jak o nich píše hebrejská Bible, ve spojení s oslavami úrody. Označení “poutní” současně připomíná, že v biblických dobách museli Židé tou dobou putovat do jeruzalémského chrámu. Šavu'ot (svátek týdnů), další poutní svátek bezprostředně související se svátkem Pesach. Poutníci kdysi přinášeli do chrámu prvotiny z nové úrody pšenice a tak vyjadřovali Stvořiteli vděčnost za vše, co lidem zem dává. Jako třetí je skupina svátků Sukot, Šemini aceret a Simchat Tora. Jsou posledními poutními svátky, začínají koncem září. První z nich je svátek stanů a souvisí s biblický rozkazem zůstat po sedm dní ve stanech. Hned poté následuje Osmý den shromáždění.

Šemini aceret má jiný obsah než Svátek stanů. Je to dáno především významem zvláštní modlitby za déšť (Gešem), která se čte při ranní bohoslužbě. Poslední z této trojice je Radost z Tóry (Simchat Tóra). Den je to vskutku radostný. Muži obcházejí se svítkem v ruce, někdy vyjdou i před synagogu, aby zpěvem a tancem oslavili velikost Tóry. Srov. SIDON: Když umřít, tak v Jeruzalémě, str.110,111.

⁶ Viz KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, čl.279.

Odpověď na otázku, co dělá pouť poutí, přináší Průvodce pěšími poutěmi na Jasnou Horu: „*O poutnictví můžeme mluvit tehdy, když cíl pouti je dvojnásobně náboženský. Za prvé: osoba či osoby míří do náboženského cíle – do nějaké svatyně či místa náboženského kultu. Za druhé: program pouti je obecně náboženský a jeho účelem je uctívání Boha a posvěcení poutníků, což je důvod, proč se velmi často pouť nazývá duchovními cvičeními na cestě*”.⁷ Pěkně to vymezuje jeden z nejznámějších současných poutníků Peňáz: „O tom, zda je to opravdu pouť, rozhoduje cíl, nikoliv počet kilometrů, rychlost nebo způsob přepravy”.⁸

K pouti patří vyčlenit si pro ni pár dní. To znamená udělat si čas, který je potřeba obětovat ze svého volna. Mnohdy je potřeba vzít si dovolenou, což často nebývá jednoduché. Konat pouť znamená dát své cestě smysl, tedy srovnat si v hlavě, s jakým úmyslem na ni poutník vychází, co jí je schopný obětovat, co od ní očekává. Je třeba dát své cestě cíl. S ohledem na své možnosti a schopnosti vybrat poutní místo, kam chci putovat. Putovat také obnáší posbírat do batůžku pár věcí nutných k přežití, svěřit se do rukou Pána a s modlitbou a písní na rtech se dát na cestu.

1.1.2 Charakteristika poutníka

S ohledem na prožívání cesty, rychlosti, vzdálenosti, cíle a vnímání okolí Peňáz definoval několik pojmů označující lidi, kteří by zdánlivě mohli být pokládáni za poutníky. Těmito pojmy jsou: „*Tulák - užívá si cesty, nedbá na rychlost ani na vzdálenost ani na okolí, cíl nemá. Turista - užívá si cesty, nedbá na rychlost ani na vzdálenost, ale záleží mu na okolí, chce je dobře poznat, cíl záleží na tom okolí. Chodec - užívá si cesty, nedbá na rychlost, ale na vzdálenost, okolí není důležité, cíl je dán počtem kilometrů. Sportovec - moc nevnímá cestu, dbá na rychlost, té podřídí vzdálenost, okolí není důležité, cíl nemá, protože se chce vrátit do šatny*”.⁹ Výčet pojmů je jakýmsi přehledem pro jednoduchou orientaci.¹⁰ Během dějin se totiž důvody k cestování změnily. Poutníka tedy odlišuje, kam jde, co je pro něj na této cestě prioritou, kudy jde a proč tam jde. Jak se zmiňuje Ohler: „Koncem středověku se mohla pouť plynule proměnit v cestu za zábavou”.¹¹ Skutečnost jasně poukazuje na to, že již v historii byla vnímána nutnost definovat poutníka s jeho specifickými charismaty a potřeba jej odlišit od jiných skupin. a kdo je tedy poutníkem s ohledem na výše zmiňované faktory? Peňáz píše: „*Poutník - užívá si cesty, nedbá na*

⁷ Viz KRAS, GASAWSKA Jolanta: Przewodnik po piesznych pielgrzymkach na Jasna Górze, str.4.

⁸ Viz PEŇÁZ: Pojd' na pouť, str.5.

⁹ Srov. PEŇÁZ: 19.3.2009, email př. č.1.

¹⁰ Citovaný výčet není kompletní. Existují ještě další pojmy, jejichž charakteristika by však pro práci nebyla přínosem, proto se o nich nezmiňuji.

rychlost ani na vzdálenost, okolí vnímá, ale má cíl, tomu podřídí všechno, takže někdy ujde méně, někdy více, někdy rychle, někdy pomalu, někdy se zastaví, někdy pospíchá, ale chce do cíle dojít s určitým poselstvím, které se netýká jen jeho, ale i druhých a také toho nad námi!".¹² Je tedy možné, že poutník a jiný cestující lid mají hodně společného a rozdíl se může zdát minimální.¹³ Všeobecně by se tedy dalo říci, že: „Poutník a ostatní cestující lid jsou si podobní v mnoha věcech, liší se však v tom, že poutník má úmysl, cíl a pokoru”.¹⁴

1.2 Význam pěšího putování

Píseň Madona začíná slovy: „ Každý z nás na této zemi poutníkem je k věčnosti, chceš-li dojít k svému cíli, potřebuješ milosti”.¹⁵ z tohoto textu je možno vyjít při počátečním objasňování významu pouti.

Každý z nás - to jasně naznačuje fakt o nepřítomnosti výjimek. Opravdu všichni jsme součástí Božího lidu, který putuje k věčnosti jakožto jedinému možnému cíli platnému pro všechny. Člověk je celoživotním poutníkem do věčnosti. Náboženská pouť se tak stává jakýmsi obrazem životní pouti člověka a směřování při pozemské pouti k vytyčenému cíli má poutníka disponovat k lepšímu prožívání životní pouti, která má být završena u věčného cíle. Být poutníkem (i když jen na pár dnů) je nezaměnitelná zkušenost, která se může vtisknout do celého dalšího prožívání života.

V Direktáři o lidové zbožnosti a liturgii se v tomto smyslu mluví o několika rozměrech pouti: „*Eschatologický rozměr je ten podstatný a původní: pouť, ona, cesta ke svatyni, je momentem i podobenstvím putování vstříc Božímu království. Poutě skutečně pomáhají uvědomit si eschatologickou perspektivu, v níž se křesťan, člověk - poutník pohybuje.*”¹⁶ v okamžiku, kdy se člověk vydá na pouť, si mnohem hlouběji uvědomí, že všechny jistoty, které doma měl, jsou pomíjivé. Dobře to vystihuje rada udílená Kryštofem: „Pomysli sobě každý, že jdeš na dalekou pouť a ne do salonu, a přijdeš v styk s lidmi docela jiných mravů a způsobů”.¹⁷ Zde je nemá a musí se bez nich obejít. Zjišťuje, že jediný, na koho je možné se spolehnout, je sám Pán, poněvadž během cesty zaručeně něco selže, poutník je nucen improvizovat a více si uvědomuje, že dění věcí často nemůže ovlivnit. Jedinou jistotou se mu stává vědomí trvalé přítomnosti a lásky Boha po jeho boku.

---

¹¹ Viz OHLER: Náboženské poutě ve středověku a novověku, str.49.

¹² Srov. PEŇÁZ, 19.3.2009, viz. email př. č.1.

¹³ Přesto jsou tyto rozdíly důležité, aby nedocházelo k záměně pojmů a nezaničl tak pravý význam slova poutník a bylo možné ho tak jasně odlišit od ostatních mu podobných výrazů.

¹⁴ Viz PEŇÁZ Jan: Pouť do Říma od a do Z, str.77.

¹⁵ Viz GLOGAR a kol.: Hosana, str.172.

¹⁶ Viz KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, čl.286.

¹⁷ Viz KRYŠTŮFEK: Cesta a pouť do Egypta a sv. země, str.7.

Jako druhý a neméně důležitý rozměr pouti,¹⁸ jak ho nazývá Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, je rozměr kající – zde jde především o obrácení: „*pout' se ukazuje být ,cestou obrácení': když poutník kráčí ke svatyni, koná cestu od poznání vlastního hříchu a vazeb, které jej připoutávají k pomíjejícím a neužitečným věcem, k dosažení vnitřní svobody, k pochopení hlubokého smyslu života. Ostatně je-li pout' vykonána autenticky, vrací se věřící z poutního místa s úmyslem ,změnit život', nasměrovat jej rozhodnějším způsobem k Bohu a dát mu jasnější transcendentní perspektivu*”.¹⁹ Necht' evokuje v člověku vědomí velké, neutichající, obrovské Boží lásky k němu a v odraze této lásky si též uvědomuje svou nedokonalost a hříšnost. Poutník je tedy přemožen lítostí nad svým životem, jak jej doposud žil. Výstižně tento stav vystihují slova Katechismu: „Dobře vychované svědomí je správné a pravdivé. Vytváří své úsudky podle rozumu, v souladu s pravým dobrem, jak je chce moudrost Stvořitele. Každý musí používat vhodných prostředků k výchově vlastního svědomí”.²⁰ Během poutě se konkretizují neřesti a hříchy, kterým podlehl, a touží vykonat nějaké zadostiučnění a pokání. Proto je vždy součástí pěších poutí možnost svátosti smíření. Celá pout' může být přinesena jako oběť či pokání za naše hříchy, ať už dobrovolně nebo jako uložené pokání při svátosti smíření, což bylo a je běžnou praxí.

Dalším rozměrem pouti je rozměr sváteční. Direktář o lidové zbožnosti a liturgii se k němu vyjadřuje následovně: „Pout' je úlevou z přerušení každodenní monotónnosti, úlevou spojenou s vidinou času naplněného čímsi odlišným, je ulehčením tíhy života”.²¹ Tyto dny se stávají netradiční svým obsahem, který ze dnů strávených na pouti opravdu činí něco víc a dává jim sváteční charakter. K prvkům, které utvářejí sváteční charakter pouti, je možno mimo jiné řadit uvědomění si Boží lásky či odpuštění člověkem, setkání se s novými lidmi, které by za jiných podmínek nepotkal, navštívení a seznámení se s krajinou, do které by se za normálních okolností nedostal. V tomto směru je možno dny pouti označit za přínosné a plné radosti. Za dny, na které se nezapomíná. Peňáz tuto tematiku komentuje slovy: „Na správnou pout' se člověk půl roku těší a připravuje a pak na

---

¹⁸ Poutník by měl během pouti zakusit i něco, co bychom mohli nazvat obrácením. i na ně by se mohlo vztáhnout to, co říká Benedikt XVI. ve své knize Ježíš Nazaretský, když rozebírá podobenství o marnotratném synu, které on sám nazývá podobenstvím o dvou bratřích (o ztraceném synovi a jeho bratru) a o dobrotivém otci: “Žil daleko od pravdy své existence. Jeho obrat, jeho obrácení spočívá v tom, že to poznává; pochopí, že je odcizený, že opravdu odešel do ciziny a že se nyní vrací sám k sobě.” viz BENEDIKT XVI, Ježíš Nazaretský, str.146n.

¹⁹ Viz KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, čl.286.

²⁰ Viz Katechismus katolické církve, čl.1798.

²¹ Viz. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, čl.286.

ni půl roku vzpomíná”.²² Pout' se tak stává důležitou součástí našeho životního koloběhu, jeho důležitým mezníkem.²³

Samozřejmou součástí pouti jsou bohoslužby, modlitby, adorace – bez nich by pout' nebyla poutí. To vše jsou úkony kultu, jedná se tedy o „kultovní rozměr pouti”.²⁴

Jedním ze společných cílů putování pro křesťany je více se přiblížit Kristu. Více ho poznat, uvědomit si, co pro nás udělal, kým pro nás je a za co vše jsme mu vděční. Máme mu být podobni ve všem, co dělal.²⁵ Jednou z Ježíšových hlavních činností bylo hlásání Božího království.²⁶ My, zviditelněni na své cestě, se stáváme jako Kristus s apoštoly hlasateli nebeského království. Mluvíme tedy o: „apoštolském rozměru pouti”.²⁷ Pout' má tedy v první řadě²⁸ význam pro samotného poutníka, kterého může povzbudit, pomoci mu překonat překážky či přijmout obtížné věci v jeho životě. Každopádně naplnit láskou a radostí, kterou nám dává sám Pán.

Jak uvádí Dunda²⁹: *„Pout' se může stát nedocenitelnou skutečností poutníkovra křesťanského, ale i rodinného a společenského života. Kdo jednou skutečně s dobrým úmyslem uskuteční takovouto pout', ten už hned tak nebude zpochybňovat hodnoty víry, pokud kvůli ní na tuto pout' šel. Ví, že pro ni hodně obětoval, proto si jí také o to víc váží. Dobře prožitá pout' mu dává zakusit něco z oné pravdy, že jsme zde na zemi jen poutníci, kteří směřují do svého domova k věčnému cíli, a proto že není třeba se zde moc zabydlovat”*.³⁰

1.3 Putování v Bibli

Jako i vše ostatní, vychází poutní tradice církve z Písma svatého. Costa dokonce píše, že: „Putování se v Bibli objevuje jako klíčové téma”.³¹

²² Viz PEŇÁZ Jan: Pojď na pout', str.5.

²³ Jestliže toto konstatování platí dnes, je třeba přiznat, že pout' sehrávala mnohem výraznější roli v životě obyčejného věřícího člověka v minulosti. Dnes se mu totiž nabízí mnohem větší možnosti, jak využít čas. V době, kdy neexistovala televize, počítače, sportovní vyžití a všemožné nabídky moderní doby, byla skutečná pout' mezníkem v životě náboženského člověka.

²⁴ Viz KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, čl.286.

²⁵ v neposlední řadě je třeba připomenout, že sám Ježíš byl poutníkem. Nejen, že chodil zřejmě převážně pěšky, ale máme v evangeliích zprávy o jeho poutích do chrámu do Jeruzaléma.(srov. Lk 2,41).

²⁶ Mimořádně na tuto skutečnost poukázal nenásilně Jan Pavel II., když ustanovil nový růženec světla, v němž třetí tajemství říká: „...který hlásal Boží království a vyzýval k pokání”.

²⁷ Viz KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, čl.286.

²⁸ Není to však jediný význam pouti. V dalších oddílech této práce bude pojednáno o přínosu, který pout' přináší těm, kolem kterých poutníci procházejí. V neposlední řadě je třeba zmínit i ty, kdo se s poutí a poutními myšlenkami setkávají nepřímou.

²⁹ Patří mezi jednoho z šestice poutníků, kteří v roce 2000 šli pěšky z Vranova nad Dyjí do Říma. Tato pout' se pak stala inspirací a počátkem mnoha dalších pěších poutí, které v naší zemi od té doby ožily.

³⁰ Viz DUNDA Marek: Pojďte s námi, str.13.

³¹ Viz COSTA: Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele, str.4.

Pokud tedy nahlížíme na Písmo jako jeden z hlavních zdrojů, ze kterých církve čerpá a je také hlavním pramenem čerpání pro naši víru, skutečnost putování se tak pro nás stává něčím neodmyslitelným. Nahlížíme-li na Písmo jako na zdroj inspirovaný Bohem, v němž On se nám zjevuje a promlouvá k nám, pak ani to, co nám Písmo říká o putování, nesmíme opomenout. Je patrné, že Písmo nám podává na putování vícero pohledů, které nám mají pomoci v poznávání Boha, svého cíle a smyslu života. Ohler poukazuje na to, že „v biblických vyprávěních nacházejí křesťanští poutníci už téměř dva tisíce let své vzory”.³²

Jak uvádí Costa: „Celkový pohled na věc nám umožňuje rozlišit tři nejcharakterističtější rysy biblického putování”.³³

První pohled nám ukazuje putování z úhlu přemístění se z místa na místo.³⁴ v souvislosti s putováním a významem místa se papež Jan Pavel II. vyjadřuje slovy: „*Na první pohled nás může zarazit, že v souvislosti s Bohem hovoříme o určitém prostoru. Není snad prostor, stejně jako čas, zcela podřízen Boží moci? Vždyť z Božích rukou vyšlo vše a není místa, kde by se s ním člověk nemohl setkat? To však neznamená, že jako čas, jehož mezníky tvoří karoi – zvláštní okamžiky milosti, nemůže nést stopy mimořádných spásných Božích činů i prostor*”.³⁵ Vzdání se toho, co je nám známé, jistě, všeho toho, co nás váže k danému místu.³⁶ Tedy možno hovořit o pohledu na „putování jako exodus”.³⁷ Druhý pohled nahlíží na putování také ve smyslu pohybu odněkud někam, ale důležitou roli zde hraje otázka účelu této cesty. Účel cesty, tedy vlastně její cíl, je jedním z hlavních faktorů, jež činí pouť poutí a poutníka poutníkem. Písmu jde nejběžněji o nějaké poselství, které je potřeba vykonat. Z tohoto důvodu mluvíme o „přemístění z důvodu poslání”.³⁸ Třetím smyslem putování je pohyb na duchovní úrovni.³⁹ Náš duch se přibližuje Bohu. Většinou je tento pohyb symbolizován pohybem vzhůru – stoupáme k Bohu. Tuto duchovní cestu životem lze určitým způsobem připodobnit k pocitům, které poutník prožívá na cestě. Jak uvádí Dunda: „*Zkušenost, kterou poutník udělá, je svou výjimečností živá i poté, co se znovu vrátí do běžného životního rytmu. Nelehké kroky, které jsou často spíše obětí, další*

---

³² Viz OHLER: Náboženské poutě ve středověku a novověku, str.16.

³³ Viz COSTA: Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele, str.5.

³⁴ Srov. např. Lk 2,41 nn.

³⁵ Viz JAN PAVEL II.: Poselství Papeže Jana Pavla II. o putování na místa spjatá s dějinami spásy, str.3.

³⁶ s ohledem na různé charaktery lidí je u každého jedince náročnost opuštění jistot spojených s daným prostředím různorodá. Dalo by se říci, že každý jsme v tomto směru jinak disponováni. Zatímco pro někoho není problém změnit místo, kde žije, pro někoho je opuštění domácího prostředí třeba jen na krátký čas velkou obětí.

³⁷ Viz COSTA: Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele, str.5.

³⁸ Viz COSTA: Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele, str.6.

³⁹ v souvislosti s tímto pohybem na duchovní úrovni mluvíme o tzv. duchovním růstu.

těžkosti spojené s formou pěší pouti, dny prožité více v modlitbě, sebeodříkání, ve společenství poutníků, to vše je něco, k čemu se poutník vrací nejen ve svých vzpomínkách, ale trvalejší výzva, aby se v každodenním životě stavěl k tomu, co přichází, jako poutník⁴⁰. Vzhledem k tomu, že se svým duchem na základě prožití poutě stále více obracím k Bohu, mluvíme o „putování jako obrácení“⁴¹.

Ovšem putování nemá zdaleka jen význam pro samotného poutníka, ale ovlivnilo všeobecný vývoj lidstva, jak na to poukazuje Ohler, když píše: „Stejně jako cesty obchodníků, řemeslníků, králů, válečníků, mnichů, mořeplavců a vědců přispěly i poutě k tomu, že vzniklo a živě se rozvíjelo lidské pokolení, jež se nedalo zastavit protivenstvími; spojovalo v sobě fantazii a schopnost unést velkou zátěž, ochotu riskovat i otevřenost světu“⁴².

1.3.1 Putování v textech Starého zákona

Začeme-li se do textů Starého zákona, zjistíme, že putování⁴³ se také dalo dělit na dobrovolné a nedobrovolné, a to podle toho, zda dotyčný cestoval dobrovolně nebo byl k cestě vypuzen Hospodinem. Dalo by se říci, že takovými prvními a nedobrovolnými poutníky se stali Adam z Evou.⁴⁴ Jak totiž uvádí Motyer: „Když poznali dobro a zlo, ztratili svou nevinnost a Bůh je vykázal z Ráje do světa“⁴⁵. Kain poté, co zabil svého bratra Ábela, je označen znamením a odsouzen k věčnému bloudění.⁴⁶ Noe je svým způsobem poutníkem, protože i ten jen nucen vše opustit, vystavět archu a vyčkat na ní, dokud voda neopadne a on se nebude moci vrátit zpět na pevnou zem.⁴⁷ Babylónští, jež se chtěli vyvýšit nad Hospodina, nezůstali ušetřeni.⁴⁸

Dalším důležitým poutníkem je zmiňován Abrahám, který však již dobrovolně uposlechne Hospodina a vydává se do neznámé země.⁴⁹ Putování se pak stává, dalo by se říci, celoživotní Abrahamovou náplní. To byly některé příklady hned z první knihy Starého zákona Genesis. Při čtení knihy Genesis a komentářů je potřeba se vyvarovat různých nešvarů, jak se o tom zmiňuje Rogerson: „Interpretace knihy Genesis může být přímá.

---

⁴⁰ Viz DUNDA: Pojd'te s námi, str.12.

⁴¹ Viz COSTA: Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele, str.6.

⁴² Viz OHLER : Náboženské poutě ve středověku a novověku, str.204.

⁴³ Oproti rozlišení poutníka od tuláka, turisty a podobně, jak nám je uvádí soudobý poutník Jan Peňáz budeme nadále jakoby toto rozlišení ignorovat a tím můžeme poodhalovat, z čeho celá putovní tradice vychází.

⁴⁴ Srov. Gn 3,23.

⁴⁵ Viz MOTYER Stephen: Kdo je kdo v Bibli, str.5.

⁴⁶ Srov. Gn 4,12.

⁴⁷ Srov. Gn 7-8.

⁴⁸ Srov. Gn 11,9.

⁴⁹ Srov. Gn 12,1.

*Mnoho čtenářů komentáře bude důvěrně obeznámeno s obsahem Genesis a bude k textu přistupovat tak, jak ho zná z církve, školy či z matčina kolena. Budou si tedy si myslet, že ví, co text znamená a budou mít sklon konzultovat komentář pouze pokud jde o body, které považují za nejisté nebo aby objevili to, co moderní učenci říkají o tomto prastarém textu”.*⁵⁰ Vybízí nás tím tedy, abychom neustrnuli na tradičním výkladu, ale hledali na knihu nové a netušené pohledy.

O tom, že Izraelité směřovali do chrámu, aby se přiblížili Hospodinu, svědčí úryvek z 2. knihy Královské: „Potom vystoupil král do Hospodinova domu a s ním všichni judští muži a všichni obyvatelé Jeruzaléma, i kněží a proroci, veškerý lid, malí i velicí. i předčítal jim všechna slova Knihy smlouvy, nalezené v Hospodinově domě”.(viz 2.Kr.23,2). Starý zákon je protkán nití příběhů proroků a jiných Božích poslů, kteří se snaží tvrdohlavý lid nesměrovat zpět k Hospodinu.

Samozřejmě mluvíme-li o putování v souvislosti se Starým zákonem, nesmíme opomenout příchod Izraele do Egypta, jeho zpětné vyvedení a po dlouhém putování jeho příchod do země zaslíbené. Jak uvádí Johnstone: „Ačkoli vyprávění o exodu musí být založeno na historické události, tyto události nejsou zaznamenány pro vlastní zájem, ale jako výraz o trvalé pravdě o lidském bytí”.⁵¹

Způsoby cestování s nimiž se setkáváme ve Starém zákoně jsou různé. Naprosto běžným způsobem je pěší chůze, ale Hospodin ve svém smyslu pro humor neváhá použít i něco třeba tak kuriózního, jako je břicho velryby, v níž cestoval Jonáš (srov. Jon 2).⁵²

O požehnání, které Bůh sesílá všem, kdo putují svědčí na příkladu ochrany Izraelitů, kteří byli na útěku z Egypta, svědčí slova knihy Moudrosti: "Nadto jsi svým věrným propůjčil ohnivý sloup za průvodce neznámými cestami, za slunce, jež je nepálilo při jejich slavném putování pouští".(viz Mdr. 18,3)

1.3.2 Putování v textech Nového Zákona

Chceme-li mluvit o významu putování v textech Nového zákona, je dobré se zvlášť podívat, jak na putování nahlíží jednotlivá evangelia a co je nám sděleno ve skutcích apoštolů a jednotlivých apoštolských listech.

---

⁵⁰ Srov. ROGERSON: The History of the Tradition: Old Testament and Apocrypha, str.7.

⁵¹ Viz JOHNSTONE: Exodus, str.72.

⁵² Požádal o bezpečí uvnitř lodi, totiž nahlédl do útrob podsvětí a ocitl se v útrobach ryby (srov. GUNN David: Jonah, str.700).

Evangelia zachycují dobu Ježíšova pobytu - lidského života na zemi.⁵³ Dozvídáme se o dvou cestách, které Panna Maria podstoupila již v pozeňnaném stavu. Tou první je cesta do Ain Karim, kam míří za svou příbuznou Alžbětou, aby jí pomohla.⁵⁴ Cestou je nucený přesun do města Betléma, kde se z rozkazu císaře musí nechat Josef s Marií zapsat.⁵⁵ Dvě cesty prožívá Ježíš v lůně své matky a ani po narození nenachází klid, protože míří do Egypta, kam se svatá rodina prchá skrýt před Herodem, který usiluje dítěti o život.⁵⁶ Poté, co Ježíš jako dospělý započíná veřejně vystupovat, znamená to pro něj putování od města k městu. Všude hlásá Boží království, které se v něm přiblížilo, vyzývá k pokání, které je nutno činit k jeho dosažení, a to vše dosvědčuje svým učením a skutky. Ke stejnému přístupu také vede své učedníky, kteří jsou vysláni, aby ho následovali v jeho činnosti.⁵⁷ o tom, že se takoví, kteří byli ochotni Krista následovat a hlásat, našli, svědčí Skutky apoštolů. Máme zde krásné svědectví o prvotní církvi, která se díky ochotě apoštolů a jejich následovníků jít a hlásat evangelium rozrůstá do všech končin světa. Nejvýraznější z hlasatelů je apoštol Pavel, který podniká rozsáhlé cesty. Jan Pavel II. V souvislosti s jubilejním rokem 2000 o něm říká: „*Kolik měst evangelizoval! Bylo by krásné navštívit zejména Athény, na jejichž Areopagu pronesl obdivuhodnou řeč (srov. Sk 17, 22-31) Vezmeme-li v úvahu roli Řecka při formování antické kultury, je zřejmé, že tuto Pavlovu promluvu lze určitým způsobem považovat za symbol setkání evangelia s lidskou kulturou*”.⁵⁸

Tento krátký výčet různých příkladů biblických poutí je jen neúplným svědectvím, že tematika putování je v Bibli velmi různorodě zastoupena. Je též třeba stále víc objeovat, co nám právě skrze tuto skutečnost chce Písmo svaté říci.

1.4 Poutní tradice

Jako vše ostatní i putování z něčeho vzešlo, procházelo určitým vývojem a má tedy svou tradici. Můžeme se domnívat, že potřeba putovat vznikla v návaznosti na místa, které lidé pokládali za dobré navštívit. Křesťanská poutní tradice pravděpodobně vyšla z poutní tradice židovské, která se odkazuje na putování praotců Izraele. Jak uvádí Pacomio: „Pro

---

⁵³ Evangelium bylo předáváno podle Pánova příkazu dvěma způsoby: ústně- prostřednictvím apoštolů, kteří ústním kázáním příkladem a ustanovováním řádu předávali to, co přijali z Kristových úst, ze styku s ním a z jeho skutků, i to, čemu se naučili z vnuknutí Ducha svatého. Písemně-prostřednictvím těch apoštolů a jejich spolupracovníků, kteří z vnuknutí Ducha svatého zaznamenali poselství o spáse písemně. Viz KKC, čl.76.

⁵⁴ Srov.Lk 1,39.

⁵⁵ Srov.Lk 2,1-6.

⁵⁶ Srov. Mt 2,13.

⁵⁷ Srov. Lk 10,1nn.

⁵⁸ Viz JAN PAVEL II., Poselství Papeže Jana Pavla II. o putování na místa spjatá s dějinami spásy, str.9.

Izrael byli jeho velcí předkové symbolem jeho jedinečného osudu; oni stojí na počátku jeho dobrodružství s Bohem. Vystupují před námi jako osobnosti mimořádné, ale nikdy nedochází k jejich zbožšťování, jsou zobrazováni se všemi svými slabostmi”.⁵⁹

Cílem putování se tedy stávají místa mající pro křesťana nějaký význam. Jak definuje Černý: „Poutní místo se zpravidla vyznačuje určitou dějinnou událostí, kdy dle víry došlo k působení zvláštní Boží milosti”⁶⁰ dojdeme k závěru, že jedněmi z prvotních poutních cílů, byla místa, která přímo souvisela s životem Ježíše Krista.⁶¹ Na ně pak navazují místa spjatá s životem prvotní církve, kultem světců a poutní místa mariánská. Černý tuto skutečnost potvrzuje, když uvádí, že: ”pro vývoj křesťanských poutí měla samozřejmě zásadní význam úcta k místům spjatým s pozemským životem Ježíše Krista (Betlém, Nazaret, Golgota, Boží hrob aj.), Panny Marie (Efez), apoštolů, mučedníků a ostatních světců”.⁶² Původ ostatních míst odvíjí svou tradici od nějakého znamení⁶³ učiněného Bohem ať už ve smyslu ochrany či uzdravení nebo jiného zjevení.⁶⁴ v celé Evropě⁶⁵ je nesčetně míst s kapličkami, léčivými prameny, které jsou místem zázraků.

1.4.1 Významná poutní místa Evropy a v sousedství České republiky

Poutním místem, jemuž nelze upřít prvenství v historii putování po Evropě, je Řím.⁶⁶ Město je nejen významným místem antických památek, ale od dávných časů je to centrum poutního života. Jak uvádí Ohler: Řím rovněž platí za svaté město, vždyť tu byli k věčnému odpočinku uloženi ti nejpřednější z apoštolů, Petr a Pavel, stejně jako nesčetní mučedníci”.⁶⁷ Řím se stal místem mnoha mučedníků.⁶⁸ Právě milosti, jež se daly na jejich přímluvu vyprosit, udělali z Říma jedno z největších poutních míst Evropy.⁶⁹

⁵⁹ Viz PACOMIO: Malý biblický atlas, str.12.

⁶⁰ Viz ČERNÝ: Poutní místa jihozápadní Moravy, str.15.

⁶¹ Významnou postavou mezi prvotními poutníky po místech spjatých s životem Ježíše Krista je sv. Helena. Vlastním jménem Flavia Julia Helena Augusta, která žila v letech 255 a 330 a byla manželkou císaře Constantina I. Její putování po svaté zemi je spojováno s nalezením svatého kříže, jesliček Pána Ježíše a dlaždic s cesty na Golgotu zbrocené Kristovou krví. Srov. FLORENTOVÁ: Křesťanské nebe, str.56.

⁶² Viz ČERNÝ: Poutní místa jihozápadní Moravy, str.15

⁶³ v lidové zbožnosti jsou tato znamení jednoduše označována jako zázraky.

⁶⁴ u nás například Hostýn, který spojuje s ochranou obyvatel před Tatary viz ODEHNAL: Poutní místa Moravy a Slezska, str.138. V Čechách je to poutní místo Filipov, kde došlo k zázračnému uzdravení místní ženy a je nazýváno Lurdami severních Čech. Srov. BOHÁČ: Poutní místa v Čechách, str.263.

⁶⁵ Podstata poutních míst však není na jiných kontinentech stejná jako v Evropě. Tato skutečnost je dána historicko kulturními souvislostmi.

⁶⁶ Velkým povzbuzením pro mnoho poutníků k tomu, aby vykonali pouť do Říma se vždy stával tzv. Svatý rok. Srov. POLC: Svaté roky, str.13nn.

⁶⁷ Viz OHLER: Náboženské poutě ve středověku a novověku, str.204.

⁶⁸ k snad největšímu pronásledování křesťanů v historii Říma docházelo za vlády císaře Nerona, který zde vládl v roce 54 až 68. Požár Říma byl pro něj důvodem k likvidaci křesťanské populace v Římě. Srov. FRANZEN: Malé církevní dějiny, str.44 nn.

⁶⁹ v letošním roce se stala pouť do Říma populárním také tím, že letošní rok byl vyhlášen Svatým otcem jako rok svatého Pavla, který byl v Římě umučen a můžeme tu navštívit jeho hrob nejen jeho hrob, ale spousta

Pokud bychom chtěli sestavit žebříček poutních míst Evropy, pak bezesporu hned po Římu platí, že neméně významným poutním místem je Santiago de Compostella,⁷⁰ které je spojováno s úmrtím apoštola Jakuba Staršího.⁷¹ Městečko Španělska, které se nachází poblíž místa nazývaného poutníky „konec světa“, se stalo místem, které je hojně navštěvované poutníky i v dnešní době. O důvodu proč tomu tak je, hovoří Peňáz: „Zdá se, že dnes je v módě putovat do Compostelly, a že to zapříčinil brazilský spisovatel Paolo Coelho svou knihou poutník, která vychází v milionových nákladech po celém světě”.⁷² Tím místem je Compostella od 8. stol., kdy je spojena s úspěšným bojem proti Saracénům. Významné jsou také tradiční poutní cesty, které k němu směřují.

Dalším Čechům velmi blízkým poutním místem jsou Cáchy.⁷³ Zmíněnou blízkostí však nejsou myšleny kilometry, ale váže nás k ní postava Karla IV. Peňáz v souvislosti s poutním místem Cáchy a císařem Karlem IV. uvádí: „*Do Cách se od nás putovalo už před ním, ale pravidelná pouť od nás do Cách se konala v roce 1349, osobně se jí zúčastnil právě on a byl tam (podruhé) korunován na římského krále a už tenkrát bylo rozhodnuto, že se tam bude chodit jednou za 7 let. a lidé (nejen) od nás jej pravidelně dodržovali, dokud to jiný císař – Josef II. nezakázal. Takže tam naši byli společně před 231 lety. Karel IV. zřídil pro české poutníky v Cáchách oltář sv. Václava, kde musel sloužit kněz, znalý jazyka českého, kvůli kázání v češtině a zpovídání poutníků*”.⁷⁴ Náš velký císař nám může být svým jednáním vzorem a inspirací.⁷⁵

Na kilometry nejbližší je nám snad významné poutní místo Slovenska Šaštín. O jeho významu a vlivu i na lid z nejen z Moravy píše Černý, když poukazuje na fakt, že s kopíi piety Šaštínské se setkáváme i u nás a říká: „Setkáváme se také s zobrazením Panny Marie Šaštínské, podle poutního místa Slovenska Šaštína, ležícího nedaleko hranic s Moravou a Dolními Rakousy a v minulosti oblíbeného Slováky, Maďary i Rakušáky”.⁷⁶ Nejnovějším poutním místům na Slovensku, ale bez církevního schválení patří Turzovka.⁷⁷

---

míst spojených s jeho životem.

⁷⁰ Zvláště v posledních desetiletích prudce vzrostla obliba pěšího putování do této svatyně. Srov. LÍZNA: Musím jít dál.

⁷¹ Jeho ostatky zde byli nalezeny v 9. stol. a od té doby se Santiago de Compostela stalo jedním z významných poutních míst Evropy. Srov. PRACNÝ: Český kalendář světců, str.169n.

⁷² Viz PEŇÁZ: Pojď na pouť, str.5.

⁷³ Město Cáchy se nachází v nejzápadnější části Německa, ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko. Srov. PEŇÁZ: Pěší pouť z Moravy do Cách.

⁷⁴ Viz PEŇÁZ: Pěší pouť z Moravy do Cách, str.9.

⁷⁵ Tradiční pouť do Cách byla obnovena v roce 2007. Předpokládáné konání další pouti je tedy v roce 2014.

⁷⁶ Viz ČERNÝ: Poutní místa jihozápadní Moravy, str.33.

⁷⁷ Srov. ŠUBJÁKOVÁ: Turzovka 40 roků milosti.

Na sever od České republiky se nachází další významné poutní místo Polska - Czestochowa.⁷⁸ Právě poutě do Czenstochové se staly inspirací a jakýmsi vodítkem pro znovuoobnovení poutní tradice u nás. Z naší země taky tradičně poutníci chodívali do polských Vambeřic.

Naproti tomu na jih se asi 180 km od Českých hranic nachází rakouské poutní místo Mariazell. Jak uvádí Jan Peňáz: „Do Mariazell se chodilo třemi poutními cestami. Nazývali se – posvátná cesta. Trasy byly pevně stanoveny. Z Vídně se chodilo 4 dny a bylo to 141km, ze Štýrského Hradce 3 dny – celkem 115km. Brněnská cesta byla nejnáročnější. Za 6 dní urazili poutníci 250km”.⁷⁹ Mariazell se nachází na poutní cestě vedoucí od nás do Říma a i v dnešní době se těší zájmu poutníků jak českých tak rakouských.⁸⁰

Každý z evropských států má své poutní místo. Skutečnost, že poutní místa nacházíme ve všech státech Evropy poukazuje na její křesťanské kořeny, ze kterých vychází. Křesťanství se do vývoje a prezentace státu projevilo i jinými způsoby. Například vlajku Anglie tvoří kříž svatého Jiří a u Boggle se můžeme o anglické vlajce dočíst, že:” Richard I. si vzal sv. Jiří za svého osobního patrona, modlil se na jeho hrobě v Lýdii. Později se křížácký emblém identifikoval s Anglií a ta jej přijala jako svou národní vlajku”.⁸¹

Nemůžeme také opomenout Irsko, jehož národní symbol trojlístek také vychází z křesťanské tradice.⁸² k nejznámějším a nejnavštěvovanějším poutním místům patří samozřejmě francouzské Lurdy.⁸³ uvádí Černý: „Zvláště od 19.stol pak vystupují i místa zjevení Panny Marie jako La Saletta a Lurdy ve Francii nebo Fatima v Portugalsku”.⁸⁴

---

⁷⁸ Do Czenstochove přichází každoročně na desítky tisíc lidí v 46 hlavních pěších poutích z různých částí Polska. Srov. KRAS, GASAWSKA Jolanta: Przewodnik po pieszych pielgrzymkach na Jasna Góre,

⁷⁹ Viz PEŇÁZ: Pojď na pout', str.27.

⁸⁰ v roce 2004 se zde konala pout' národů na kterou vyrazila mimo jiné i skupina pěších poutníků čítající asi 150 lidí a menší skupina poutníků na kolech.

⁸¹ Viz BOGLE: Celebratiing our Heritage, str.7.

⁸² Hlavní patron Irska sv. Patrik je jedním z nejpoblárnějších svatých na světě. Byl velmi skromný, zbožný, slušný muž. S láskou a naprostou důvěrou v Boha kázal po celém Irsku. On a jeho učedníci obrátili na víru tisíce lidí a začali stavět kostely v celé zemi. Králové, jejich rodiny a celá království se obraceli na křesťanství. Patrik používal trojlístek jetele, aby vysvětlil podstatu Trojice, a ten od té doby zůstal s pojen s ním a Iry. Srov. HEMENWAYOVÁ: Světcí, str.128.

⁸³ v tomto výčtu záměrně opomím jedno z nejnavštěvovanějších soudobých cílů poutníků naší doby, jimž je Medžugorje ležící v západní Hercegovině. Důvodem proč toto místo záměrně opomím je neuzavřená diskuse o pravosti zjevení, z čehož vyplývá i to, že Medžugorje není poutním místem církevně uznaným. Tato skutečnost se může změnit, nebude tomu však dříve než po skončení zjevení.

⁸⁴ Viz ČERNÝ: Poutní místa jihozápadní Moravy, str.15.

1.4.2 Významná poutní místa Čech a Moravy

K významným poutním místům České republiky patří Velehrad, který je spojován s bratry ze Soluně Cyrilem a Metodějem. Jak uvádí Odehnal: „*Velehrad je nejvýznačnější poutní místo na Moravě spojené s tradicí cyrilometodějskou a kultem slovanských apoštolů bratří Cyrila a Metoděje. Jejich misie prováděna v zemi, která již byla částečně christianizovaná, byla uskutečněna v letech 863-885 a spolu se zřízením samostatné panonsko – moravské církevní provincie je úzce spjata s prvním státním útvarem západních Slovanů – Velké Moravy. Svým významem přesahuje Velehrad hranice našeho státu*”.⁸⁵ Velehrad tvoří tzv. svatý trojúhelník Moravy poutní místa Hostýn a Svatý Kopeček u Olomouce.

Hostýn je upomínkou na Boží ochranu na přímluvu Panny Marie. Celou událost vystihuje obraz jak uvádí Dibelková: ”Známý hostýnský obraz P. Marie s Ježíškem metajícím blesky je ve svém námětu ojedinělý. Připomíná dobu vpádu Mongolů na Moravu v r.1241, vznikl na základě barokní pověsti zaznamenané vlasteneckým knězem jezuitou B.Balbínem”.⁸⁶ Odehnal pak doplňuje lidové označení zmiňovaných Mongolů – Tataři.⁸⁷

Třetím, neméně významným poutním místem, je Svatý Kopeček u Olomouce.⁸⁸ Původ tohoto poutního místa jak uvádí Odehnal: „je spojen se jménem olomouckého obchodníka s vínem Johana Andráyska (1595-1673), který slíbil postavit na kopci nad Olomoucí kapli. Legenda říká, že při vyhledávání místa pro budoucí kapli přišel na místo podobajícímu se místu, na němž se mu Matka Boží zjevila ve snu”.⁸⁹ současné době jsou všechna tři místa hojně poutníky navštěvována.

V Čechách pak nemůžeme pominout Starou Boleslav, která je místem, kde byl zavražděn významný český kníže Václav, který je patronem české země.⁹⁰ Současně s Velehradem by měla patřit hlavní pozornost poutníků právě Staré Boleslavi. Dalším hojně navštěvovaným poutním místech Čech je Svatá Hora u Příbrami, kde je po staletí uctívána Panna Maria Svatohorská.⁹¹ To, že křesťanské kořeny země české jsou hluboké, nasvědčuje fakt, že poutní místa různého rázu by se dala počítat na stovky. Jsou svědectvím velké zbožnosti lidu majícího plnou důvěru v Boha tak milosrdného Božího pohledu na tento lid.⁹²

⁸⁵ Viz ODEHNAL: Poutní místa Moravy a Slezska, str.138.

⁸⁶ Viz DIBELKOVÁ: Poutní místa na Moravě, ve Slezsku, str.22.

⁸⁷ Srov. ODEHNAL: Poutní místa Moravy a Slezska, str.109.

⁸⁸ Mimo jiné byl Svatý kopeček místem návštěvy svatého otce Jana Pavla II., který se zde setkal s mládeží.

⁸⁹ Viz ODEHNAL: Poutní místa Moravy a Slezska, str.116.

⁹⁰ Viz BOHÁČ: Poutní místa v Čechách, str.48nn.

⁹¹ Srov. TESÁŘIKOVÁ Česká republika – atlas turistických zajímavostí, str.25n.

⁹² Zároveň to svědčí i o mimořádné oblibě poutí a poutní spirituality ze strany našich předků ve víře.

1.4.3 Pěší pouti a poutní cesty u nás

I v dnešní době si mohou poutníci vybrat z mnoha pěších poutí organizovaných u nás. Většina diecézí organizuje své vlastní pěší pouti. Ať už k diecézní katedrále či k nějakému významnému poutnímu místu, které se v diecézi nachází. Zúčastňují se jich především mladí lidé a je to pro ně jedna s možností se setkáni jak s Kristem tak dalšími mladými křesťany.

Mnoho poutí je také organizováno poutním bratrstvem nebo ctiteli dané svatyně. Již po několikáté v květnu se scházejí poutníci u katedrály sv. Víta v Praze.⁹³ Cílem je severočeské poutní místo Jeníkov. Vycházejí na čtyřdenní pouť dlouhou asi 100 km, aby vyprosili hojnost milostí celé Litoměřické diecézi a navázali tak na starou poutní tradici tohoto místa. Tato pouť je krásná nejen úchvatnou krajinou Českého středohoří, ale i zajímavými místy, kterými se při ní prochází.⁹⁴

Tradičně patří předposlední srpnový týden pěšímu putování na Velehrad. Poutníci vychází z několika směrů naší země.⁹⁵ Do cíle na Velehrad povětšinou doputuje okolo 400 pěších poutníků a dalších několik set těch, kteří z nějakých důvodů nemohli jít pěšky, přijíždí poslední den až na Velehrad.

Fyzicky hodně náročná, ale neméně zajímavá je noční pouť ze Svatého Kopečku na Velehrad. Pěšky se také přichází do Staré Boleslavi nebo Sv. Hory u Příbrami. Některé pouti jsou specifické svými úmysly nebo skupinou poutníků, pro které jsou určeny. K takovým patří například Pěší pouť za duchovní povolání nebo Dívčí pěší pouť.

---

⁹³ Katedrála sv. Víta je nepochybně srdcem naší republiky a centrem křesťanů u nás a jako taková tedy byla organizátory zvolena za výchozí bod pouti.

⁹⁴ s křesťanského pohledu je takový místem Budeč, které je spojováno s životem sv. Václava. Z hlediska kulturního je to Nelahozeves, kde se narodil a žil hudební skladatel Antonín Dvořák. Ovšem pro poutníky nejzajímavější a nezapomenutelným zážitkem je tradiční setkání s místní romskou komunitou v Hospozinku

⁹⁵ K původním směrům patří Vranov nad Dyjí a Velké Meziříčí. V současné době poutníci přichází také od Olomouce, Brna a mnoha dalších směrů.

2. Praktická část

Tato část práce bude na pout' nahlížet z praktického hlediska. Na prvky, které by při pěším putování neměly chybět a jejich význam. Čemu je třeba se vyhnout, co neopomenout a s čím by měl poutník nebo organizátor pouti počítat. Přestože popularita autobusových zájezdů na poutní místa nebo cyklopoutí stoupá v oblibě, budeme se nadále zabývat pouze tím nejtradičnějším, a to pěším putováním.

2.1 Vlastní organizace pouti.

Informace poskytnuté v této kapitole mají posloužit nejen organizátorům pouti, ale i poutníkům. i pro samotné poutníky je totiž důležité to, jak je vlastní pout' zorganizovaná a plánovaná. Jak uvádí Katechismus katolické církve: „*Křesťanský život se kromě liturgie živý různými formami lidové zbožnosti, zakořeněnými v různých kulturách. Církev i když musí dbát, aby je osvětila světlem víry, podporuje formy lidové zbožnosti, které vyjadřují evangelijní citění, lidskou moudrost a obohacují křesťanský život*“.⁹⁶ Je to něco k čemu je potřeba v první řadě přihlížet.

2.1.1 Na pout': Kdy? Jak? Kam?

V okamžiku, kdy se člověk rozhodne se zúčastnit pěšího putování, si hned položí několik otázek: Kdy? Jak? a Kam?, které vytvoří hlavní kritéria při volbě pouti.

Otázka Kdy? vymezuje délku a trvání pěší pouti. Termín pouti⁹⁷ je vhodné volit s ohledem na možnosti cílové skupiny. Je vhodné vybírat dny volna, aby nebyli vyřazeni ti, kteří chodí do práce a pokud to není možné z důvodů časové náročnosti pouti, tak se snažit, aby volný počet dní z celkové doby putování byl maximální. Délku pouti je dobré zbytečně nenatahovat, protože poté hrozí, že se poutníci budou „nudit“.⁹⁸ Pout', která je příliš časově zkrácena⁹⁹ pro svou fyzickou náročnost, zmenšuje cílovou skupinu, s čímž je potřeba počítat. Termín pochopitelně může být plně podřízen konání nějaké velké slavnosti ve svatyni, kam směřujeme. Záleží tedy na tom jakou prioritu při výběru doby konání pouti a její délky zvolíme.

---

⁹⁶ Viz KKC, čl.1679.

⁹⁷ Tuto skutečnost, jak bude zmíněno ještě dále však nejsme vždy schopni ovlivnit, protože ne všechny termíny konání poutí závisí na těch, kdo je organizují. Někdy je to předem dáno tradicí nebo svátkem k němuž bývá pout' konána.

⁹⁸ Je dobré, aby si organizátoři ujasnili předem, zda chtějí dělat pout' a nebo společný turistický výlet, při kterém se sice směřuje ke konkrétnímu cíli, ale poměrně často se poutníci odchylují od základního směru a navštěvují různé zajímavosti. V tomto případě by bylo lepší tomu neříkat pout', ale vymyslet nějaký přiléhavější název. Skutečnost, kterou zde zmiňuji bývá praktikována při některých poutích – putováních, které pořádají diecézní centra pro mládež. Tím nechci tyto jejich akce odsuzovat, ale pro správné rozlišení připomínám tuto skutečnost.

⁹⁹ Zde je míněna náročná pout' rozložená do minimálního počtu dní – na každý den připadá hodně velký a možná i náročný úsek.

Druhou otázkou je Jak?. I při pěším putování má tahle otázka význam. Je totiž důležité, kudy poutní trasa vede. Její fyzická náročnost nebo vzhled okolí. Například je dobré vědět, jestli převážnou část trasy tvoří asfaltové silnice¹⁰⁰ nebo se jde lesem či polní cestou. Otázka Jak? také může být zaměřena na velikost poutního společenství. Pro mnoho lidí může být velká skupina poutníků prvkem nevyhovujícím a naopak.¹⁰¹ Je tedy dobré mít alespoň hrubý odhad kolik lidí se pravděpodobně zúčastní již při plánování poutě. Důležitou otázkou ve smyslu jak při pěším putování je: s batohem či bez?. To, jestli je zajištěno doprovodné vozidlo nebo si poutník nese vlastní batoh sám, nelze přehlédnout a nepromyslet.

V neposlední řadě se nabízí otázka Kam?. Výběr poutního místa může podléhat několika kritériím. Důležitá bude otázka času, tedy jakou dobu můžeme pouti věnovat. Časová dostupnost pro nás při výběru tedy bude hrát klíčovou roli. Dalším kritériem pro výběr poutního místa je plánovaná fyzická náročnost. Ovšem často jde tohle stranou a převáží to, komu je poutní místo zasvěceno, jeho význam či slavení slavnosti.

2.1.2 Dvanáctero poutníka

K tomu, aby pouť byla správnou poutí, tedy aby ji všichni poutníci mohli prožít bezpečně, aby bylo vytvořeno pěkné společenství, pouť byla přínosem pro každého jednotlivce i skupinu a všichni na pouť v dobrém vzpomínali, je potřeba hned od začátku nastavit určitá pravidla, která by měla být všemi respektována. Je možné je shrnout do 12 bodů – jakéhosi dvanáctera poutníka.¹⁰²

1. Poutník si sám stanovuje svůj úmysl pouti, na který chce pouť obětovat a to tak, aby tento úmysl obstál i před Pánem Bohem. Častěji na něj vzpomene.

Jelikož pouť není turistická vycházka ani sportovní cvičení je potřeba si stanovit úmysl. Tento úmysl se pak stává hnacím motorem v těžkosti pouti. Úmyslem se mohou stát věci, které dotyčná osoba potřebuje vyřešit – různé otázky, problémy nebo úmyslem pouti může být poděkování či skutek pokání.¹⁰³

---

¹⁰⁰ V praxi doporučuji naprosto vynechat silnice druhé a první třídy, a to už vůbec nemluví o rychlostních silnicích a dálnicích. V této souvislosti můžeme připomenout zajímavou avšak varovnou zkušenost pěších poutníků do Říma v roce 2000 na rakouské dálnici. Srov. PEŇÁZ:Pouť do Říma od a do Z, str.22.

¹⁰¹ Zvláště pokud se na pouť vydávají lidé s psychickými problémy je potřeba tuto skutečnost nepodcenit.

¹⁰² Toto dvanáctero bylo na základě zkušeností z pěších poutí sestaveno organizátory pěší poutě na Velehrad a členy poutního bratrstva.

¹⁰³ Poměrně častým úmyslem s kterým poutníci vycházejí na pouť je prosba za někoho druhého.

2. Poutník si je vědom, že po dobu pouti i po ní vydává mimořádné svědectví o své víře a snaží se svým příkladem, slovem či úsměvem povzbudit i ty se kterými se náhodně setká.

V naší zemi toto pravidlo platí obzvláště, protože setkání s poutníkem či poutním společenstvím je pro mnohé lidi setkání s živou vírou, církví, a proto je naše svědectví velmi důležité a může hodně ovlivnit jejich vztah k Pánu Bohu.

3. Poutník nikdy nereptá, obtíže pouti přijímá jako příležitost k oběti nesené s láskou pro Ježíše Krista a Pannu Marii.

Jedno z nejobtížnějších pravidel. Mít na paměti při všech obtížích myšlenku na Krista by mělo být snahou každého poutníka. Zbytečné reptání škodí úmyslu pouti, činí poutníka malomyslným, nedá mu prožívat pouť s radostí a plně z ní čerpat. V neposlední řadě to podrývá poutní morálku i ostatních poutníků. Reptání dokonce může narušit i pěkné vztahy putujících. Poutník, který při pouti něco musel obětovat, má také větší možnost zamýšlet se nad tím, proč a pro koho tuto oběť přináší. Dozraje-li k tomu, že tuto oběť přináší pro svou víru a pro lásku k Bohu, pak se tyto hodnoty pro něj stávají vzácnějšími a je pravděpodobnější, že je hned tak neopustí. Pouť se tedy a to zvláště pro dospívající může stát nástrojem k upevnění jejich životních postojů víry

4. Poutník se snaží o maximální dochvilnost, disciplinovanost a ohleduplnost a to i při chůzi v silničním provozu, při společných programech i při odpočinku.

Tento bod platí v případě putování ve skupině a z hlediska organizačního je jedním z nejdůležitějších bodů. Každý musí mít na vědomí, že neputuje sám a porušováním pokynů a jiným narušováním znepříjemňuje pouť ostatním.

5. Poutník vidí v ostatních poutnících své bratry a sestry, pomáhá jim nést těžkosti pouti, pracuje pro vzájemné sblížení, sjednocování a povzbuzování. Netrhá poutní skupinu nevytváří partikulární přátelství, které by omezovaly v aktivním vztahu k ostatním.

“Aby všichni jedno byli.”¹⁰⁴ Význam a smysl této poutnické zásady by se dal vyložit těmito slovy z evangelia. Společenství je při pouti obzvláště důležité. Už staré přísloví praví: „Ve dvou se to lépe táhne”. Při pouti je těžkostí mnoho, a proto je důležitá celistvost celé skupiny. Obzvláště to platí pro navazování známostí, k čemuž mají mladí lidé tendenci.

6. Poutník se aktivně zapojuje do služeb pouti a nehledá výmluvy.

Při pouti je mnoho věcí, které je potřeba zajistit, udělat. Každý by měl plně využít svých možností a posloužit. Týká se to například úklidu, naložení věcí a mnoho jiných činností. Každý dle svého vnímání by měl přiložit ruku k dílu a napomoci tak hladkému průběhu pouti.

7. Poutník se aktivně účastní celého programu.

Člověk by ochudil jen sám sebe, kdyby nevyužil všech možností, které program skýtá. Program je povětšinou nastaven k tomu, aby pokryl všechny potřeby poutníka. Po dobu pouti je účastník v první řadě poutníkem a tomu podřizuje všechny své zájmy – na tyto dny opouští všechno a dorůstá k ideálu poutníka.

8. Poutník je vděčný všem, kteří ho při pouti přijímají a jakkoli podporují a dbá na to, aby vše půjčené včas a v pořádku vrátil a místa, kde pobývá, zanechal upravená a v pořádku.

Opět je to otázka svědectví a základních pravidel slušného chování. Vždyť každá maličkost vedoucí k povzbuzení, občerstvení či je jinak příjemná je na pouti dvojnásobně vítána a ne nadarmo se říká: hojně děkování nových darů vyprošování.

9. Ani přes vyčerpanost, bolesti a únavu se poutník nenechá vyprovokovat k netrpělivosti, nervozitě a nelásce.

Zvýšená fyzická i psychická únava může mít za následek těžší ovládnutí reakcí.¹⁰⁴ Aby panovala ve společenství stále příjemná a přátelská atmosféra je potřeba mít toto pravidlo na paměti.

10. Poutník si je vědom i kajícího rozměru pouti, a proto v tyto dny nevyhledává světské radovánky a má i ochotu dle svých možností mít ducha odříkání a sebezáporu a volí i přiměřené a slušné oblečení.

Chvilka volna, kdy se neputuje a není stanovený nějaký program pochopitelně může poutník využít dle své vůle. Měl by však mít na paměti, že putování nás má přiblížit k Pánu, a proto by jsme se zbytečně neměli nechat rozptylovat od myšlenek na něj. Spíše se doporučuje využít tyto chvíle k odpočinku a načerpání sil či službou ostatním poutníkům

---

¹⁰⁴ Srov. Jan 17,21.

¹⁰⁵ Někteří kněží dokonce doporučují snoubencům, aby se pro svatbu rozhodli až poté, co poznají druhého v mimořádně náročné situaci. Pout' je k tomu ideální příležitostí. Vždyť unavený poutník (poutnice) už odkládá všechny masky (nejen šminky) a reaguje tak, jak je mu vlastní.

11. Poutník se nevzdává – PRO MILÉHO NIC TĚŽKÉHO.

Na pouti přichází různá krizová období a těžké chvíle. Právě v nich je potřeba se více upnout k myšlenkám na Krista, zatnout zuby a pokud je to jen trochu možné jít dál.¹⁰⁶

12. Milosti, které poutník načerpá, jsou k jeho upevnění v dobrém a k tomu, aby jimi povzbudil další, proto po návratu z pouti o ní nemlčí.

Pouť je velká zkušenost a povětšinou nenechává člověka chladným, ale člověk je poutí naplněn. Je naplněn Boží milostí, z které má čerpat jak on sám, tak i ti, s kterými se setkává. Může jim být povzbuzením, i když oni sami na takovou pouť jít nemohou. Může se však pro ně stát inspirací k jejich příští vlastní účasti. Platí heslo: OMNIA AD BONUM ADHIBERE¹⁰⁷

Těchto dvanáct zásad chování při pouti má napomáhat k jejímu hladkému průběhu a organizaci pouti. To je důvod, proč dohled nad dodržováním některých bodů bývá předmětem ustanovení speciálních služeb při pouti.

2.1.3 Poutní kříž a symbolika poutníka

Už v historii se poutník potřeboval nějak odlišit od ostatních lidí, kteří jen tak procházeli krajem. Tato potřeba vycházela hned z několika podnětů. Jedním z nich byl křížek¹⁰⁸ na krku na svědectví, které tak vydával svému okolí. Dával tak najevo svou víru, čímž byl pro druhé svědkem živé víry. V mnoha případech mu to mohlo být taky ku prospěchu. Lidé poutníky obdarovávali potravinami, nabídli nocleh či jinak vypomohli v těžkostech, které pouť přinášela. Symbol poutníka se odvíjel mimo jiné i od místa, kam směřoval. Jak uvádí Peňáz : „*poutníci do Compostelly se nazývali peregrinos (z latinského per ager – přes pole) a jejich znakem byla mušle. Poutníci do Říma se nazývali romeros a jejich znakem byl kříž. Poutníci do svaté země se nazývali palmeros a jejich znakem byli palmové ratolesti, kterými vítali v Jeruzalémě o svátcích poutníci z Izraele poutníka nejdůležitějšího – našeho Spasitele*”.¹⁰⁹ v naší republice je zaběhlá tradice, že poutníci na Velehrad nosí na prsou dvouramenný Cyrilometodějský kříž.

---

¹⁰⁶ Když v roce 2000 vyšla skupina 6 pěších poutníků do Říma, vzbudilo to i nemalý zájem medií. Telefonicky dělal rozhovor o. Jindřich i pro jedno rádio. Peňáz to komentuje slovy: Až po návratu do vlasti se dozvídáme, že na rozhlasových vlnách jeho řeč komentoval známý dálkový chodec Juraj Puci. Mluvil v tom smyslu, že naše příprava a vybavení nejsou zrovna dostatečné, naše plány, že jsou dost odvážné. Na závěr o nás řekl, že přesto věří, že dojdeme. “Oni jsou na pouti a ta se řídí jinými pravidly než naše pochody. Tam se počítá s obětí a hlavně mají před sebou cíl.” Viz PEŇÁZ: Pouť do Říma od a do Z, str. 9n.

¹⁰⁷ Latinský citát v překladu znamenající: Všechno využít k Dobrému. Jedná se o heslo FATYMu.

¹⁰⁸ Viz příloha č.IX

Bývá zvykem, že jde-li poutnická skupina, v čele je nesen velký kříž¹¹⁰ a každý poutník má malý kříž na krku.¹¹¹ Je-li cílovým místem mariánská poutní svatyně, obvykle se nosí i korouhev s tím obrazem Panny Marie, který bývá ve svatyni uctíván. Při větším počtu poutníků jsou neseny i korouhve té farnosti odkud poutníci pocházejí. Jak byla v minulosti přesně organizována poutní procesí se zmiňuje Černý: „V čele procesí nesl některý mladý muž vysoký kříž, na němž býval zavěšen věnec. Někde visel na kříži i fátor, „obětovaný“ některou z dívek. Za křížem vycházeli poutníci nesoucí korouhve s obrazy Panny Marie a světců. Následovala mládež, pak muži, ve středu šly zpravidla družičky nesoucí sošku Panny Marie na nosítkách, následoval kněz (pokud šel celou cestu) a na konci šly ženy, které někdy nesly sošku patronky matek sv. Anny. Kněz byl v procesí vždy oděn v rochetu, štolu a pluviál. Věřící se v průvodu ubírali seřazeni, většinou ve dvojicích, muži měli hlavu odkrytou”.¹¹²

K dalším, i když méně patrným symbolům poutníka, patří klobouk, mošna a hůl. Jsou pro poutníka nepostradatelnými věcmi, a proto se jich také týkalo speciální požehnání při mši svaté před započatím pouti, jak o tom píše Ohler: „Během mše nebo po ní byly požehnány hole, mošny i poutníci sami. Poutníci klekali před oltářem, hole a mošny položili knězi k nohám, on pak nad nimi pronesl modlitby, jež se podle cíle poutníků obměňovaly”.¹¹³

2.1.4 Poutní program

Je důležité mít na paměti, že právě program pouti z velké části dělá její obraz. Tedy to, jaká pout' bude. Nelze jednoduše říci, že program pouti je tvořen putováním. Ať už chvíle strávené chůzí nebo odpočinkem je potřeba nějak naplnit. Právě to, jak je program uspořádán a naplněn, ovlivní u pouti její náročnost, zbožnost, atraktivnost a spoustu dalších podnětů. Na program pouti je potřeba nahlížet z vícero úhlu pohledů. Program pouti není možno podceňovat a je nutné jej dopředu promyslet, aby nedošlo k nějakým, nejasnostem, zmatku, psychickému či fyzickému ničení poutníků. Je třeba, aby program byl předem připravený, ale zároveň aby jej bylo možno pružně přizpůsobovat okamžitým okolnostem. Celým svým obsahem má program napomáhat poutníkovy v jeho putování a pro něj nejpříjemnějším způsobem ho dovézt do cíle. Je potřeba mít na paměti, že na poutníka během pouti přichází těžké chvíle a právě v těchto okamžicích je potřeba, aby ho program pouti podržel. Na programu u nejednoho poutníka záleží, jestli do daného cíle dojde či nedojde.¹¹⁴

---

¹⁰⁹ Viz PEŇÁZ: Pojď na pout', str.58.

¹¹⁰ Viz příloha č.VI

¹¹¹ Viz příloha č.IX

¹¹² Viz ČERNÝ: Poutní místa jihozápadní Moravy, str.19.

¹¹³ Viz OHLER: Náboženské pouti ve středověku a novověku, str.87.

¹¹⁴ Zde mluvím z vlastní zkušenosti.

Denní režim poutního dne

Základní jednotkou pěší pouti, ze které všechno vychází je tzv. režim dne. Je potřeba stanovit přesně některé pevné body programu každého poutního dne. Z těchto potom vycházet a pevně dodržovat. Poutník musí dopředu vědět, kdy, co a kde dělat. Pro lehčí orientaci je dobré při vícedenních poutích vymezit pravidelným činnostem, které opakují každý den i stejnou část dne a pokud je to možné i stejný čas.

Jak praví staré přísloví „ranní ptáče dál doskáče“ a v případě poutníků to platí dvojnásob. Vycházet brzy ráno má hned několik pozitivních aspektů. Vyjdeme-li dřív ráno budeme v poledne potěšeni, kolik z dané trasy už máme za sebou, což je také jakousi psychickou podporou. Praktickým hlediskem, důležitým hlavně pokud putujeme v letním období je, že v poledne jsou teploty vyšší. Je potřeba na to brát ohled, neboť s rychle stoupající únavou způsobenou pálicím sluncem, notně klesá rychlost chůze. Proto je lepší vyrazit ráno a v poledním žáru si raději někde naplánovat přestávku. Vzhledem ke škodlivému vlivu žáru poledního slunce na člověka¹¹⁵ je tato zásada dobrá i ze zdravotnického hlediska. Zároveň i dlouhé pospávání vede k dlouhému ponocování a větší únavě.

Důležité je i dobře naplánovat přestávky. Snad neideálnější variantou jsou asi 15 minutové zastávky po 2 – 2,5 hodinách chůze. Během přestávky si musí člověk stihnout zajít na WC, občerstvit se a nabrat nových sil do další etapy. K tomu naprosto stačí již zmíněných 15 minut. Delší zastávky by byly zbytečnou časovou ztrátou a navíc již namožené svaly rychle ztuhnou a jejich následované rozhýbání činí velké potíže.¹¹⁶ Během dne je potřeba naplánovat i jednu delší přestávku na alespoň 45min. Nejčastěji to bývá pauza na oběd.¹¹⁷

Doba příchodu na místo cíle denní etapy je odvislé na její délce. Následující struktura programu na místě noclehu se odvíjí dle toho v kolik hodin do toho místa dorazíme. Každopádně je potřeba stanovit jakousi večerku, tedy dobu, v kterou se zhasnou světla a nastává klid. Večerka by měla být zavčasu, aby doba spánku byla dostatečná a každý si mohl odpočinout po náročném dni a nabrat sil pro další putování. Dobu večerky je potřeba řádně dodržovat.¹¹⁸ Je bezohledné, pokud svým chováním rušíme a budíme již spící.

---

¹¹⁵ Je dobré, aby organizátoři pouti dohlédli v takovémto počasí na to, aby měli poutníci pokrývku na hlavách. Jinak hrozí zbytečné problémy s úpaly a úžehy.

¹¹⁶ To je přímo úměrné trénovanosti poutníka a jeho věku.

¹¹⁷ Ne vždy tato hlavní přestávka bývá v poledne. Například při pěší pouti na Velehrad se poutníci v některých obcích setkávají s mimořádnou pohostinností, tak by bylo nemoudré tyto místa nevyužít pro delší přestávku a zůstat stát někde v nehostinném kraji.

¹¹⁸ Pro tuto činnost je dobré mít stanovenou u početnějších skupin (zvláště u mládeže) speciální službu, která

Každý z poutníků musí být z důležitými body programu seznámen, aby se tak usnadnilo jejich dodržování a tak i celá organizace pouti.

Duchovní prvky pěšího putování.¹¹⁹

Pouť je duchovní záležitostí, a proto právě duchovní prvky programu jsou těmi nejdůležitějšími. Ony vytváří duchovní rozměr pouti a pomáhají poutníkovi se více soustředit na Pána.

Samozřejmě je, že nejdůležitějším prvkem je mše svatá.¹²⁰ Ta je pravidelnou součástí každého dne. Vždyť co může být větší posilou, než právě setkání se s Kristem. Kromě prvního dne, kdy je okamžikem zahájení pouti, bývá povětšinou ve farním kostele místa, kde poutníci nocují. Obvykle to bývá v podvečer a pokud je to možné, je spojena s pravidelnou bohoslužbou ve farnosti.¹²¹

Kromě mše svaté je provázena pouť modlitbou. Vždyť jak je psáno v Kompendiu katolické církve: *„Modlitba je povznesení duše k Bohu nebo prosba k Bohu o dobra shodná s jeho vůlí. Je vždy darem od Boha který přichází, aby se setkal s člověkem. Křesťanská modlitba je osobním a živým vztahem Božích dětí k jejich nekonečně dobrému Otci, k jeho Synu Ježíši Kristu a k Duchu svatému, který přebývá v jejich srdcích”*.¹²² vše je i náplní a cílem vlastní pouti.

Krátká modlitba a požehnání nesmí chybět ještě před tím, než se poutník vůbec ráno vydá na cestu. i při pěším putování platí: Bez Božího požehnání marné lidské namáhání.

K prvkům duchovní náplně pouti patří neodmyslitelně i modlitba církve. V okamžiku, kdy sjednoceni ve společenství poutníků jsme svědky Ježíše Krista a tedy i jeho církve je potřeba se s církví a za církev modlit. Vždyť jak říká Katechismus katolické církve: „Denní modlitba církve se má stát modlitbou všeho Božího lidu. V ní sám Kristus pokračuje prostřednictvím církve ve svém kněžském úkolu, každý se jí účastní podle úlohy, kterou zastává v církvi a podle okolností vlastního života”.¹²³ Vzhledem k podmínkám, které při pěší pouti jsou a rozmanitosti poutníků, kteří putují, pravděpodobně nebude možné se modlitbu církve modlit společně v jejím plném rozsahu.

---

na to dohlédne, jak se o tom zmíním podrobněji dále.

¹¹⁹ Ideální je, když s poutní skupinou může jít alespoň jeden kněz.

¹²⁰ Viz příloha č.II

¹²¹ Není to však nutnost, že by mše musela být večer v cílovém místě (i když se to jeví jako nejvhodnější vzhledem k hostitelské farnosti), ale může být i při některé větší zastávce například na poutním místě, kterým se prochází nebo hned ráno. Vše záleží na daných okolnostech a tradicích spojených s touto poutí.

¹²² Viz Kompendium katechismu katolické církve, čl.534.

Měly by se tedy modlit alespoň její stěžejní části jako jsou ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory a kompletář.

Neodmyslitelnou součástí každého dne má být růženec. Tato mariánská modlitba napomáhá svými tajemstvími rozjímat více o Kristu a tak nám ho přiblížit. Růženec se může stát zdrojem mnoha milostí.

Postupným uváděním se do pravdivého pohledu na sebe sama člověk zjišťuje svou nedokonalost a špatnost. V síle tohoto poznání je dobré činit pokání a vzývat Boží milosrdenství, které nemá hranic. Proto je vhodné do programu dne zařadit i modlitbu Korunky k Božímu milosrdenství tak, jak ji známe v podání sestry Faustýny. Je-li to možné, je doporučeno se tuto modlitbu modlit v 15 h, neboť tento čas je spojován s úmrtím Krista.

Je dobré se taky obracet k těm, kteří nás již předešli na věčnost a jsou nám vzorem svou svatostí. Na přímlovu svatých si můžeme vyprosít ne jednu milost. Litanie ke všem svatým rozhodně nejsou něčím, co by mělo být opomenuto.

Existuje mnoho modliteb, které zde nejsou uvedeny a rozhodně by bylo kladem se je během pouti modlit. Výběr modliteb záleží na složení a zbožnosti skupiny poutníků.¹²⁴ s ohledem k tradicím jednotlivých poutních míst vznikali speciální modlitby například k světcům, kterým je cílové poutní místo zasvěceno.¹²⁵ u mariánských poutních míst vznikaly modlitby k Panně Marii tak, jak je na daném místě uctívána.¹²⁶ Modlitby se svým obsahem vztahují k Panně Marii či svatým jež jsou žádáni o přímlovu. Úmyslem taktéž bývá získání hojných milostí na jejich cestě.

K stěžejním částem duchovního programu patří duchovní promluva. Většinou je to záležitostí nějakého kněze, který se tohoto úkolu zhostí a předem si promluvu připraví. Inspirací může být jak Písmo svaté, tak život nějakého světce či jiná myšlenka. Není výjimečné, že promluvy na sebe během pouti navazují a tvoří tak jakýsi celek. Pouti to dává rozměr duchovních cvičení. Promluvy jsou většinou tématické a nějak se vztahují k pouti či k tomu, co člověk na pouti prožívá. Zvykem jsou 1 až 2 promluvy denně. Po promluvě následuje nějaká doba ticha sloužící k rozjímání nad tím, co bylo v promluvě řečeno. Jen tak je možné myšlenku, která byla řečena více pochopit, promyslet, najít způsob jak z ní čerpat a uvést ji do života. Někdy je zvykem, že se kněží v promluvách střídají, jindy je to otázkou jednoho, který celou pout' duchovně vede.

---

¹²³ Viz KKC, čl. 1175.

¹²⁴ I v množství modlitby je potřeba zachovat zdravou míru. Ne vždy více znamená lépe. Je třeba dbát na to, abychom nepřekročili únosnou míru modliteb.

¹²⁵ Modlitba k svatému Václavovi ve Staré Boleslavi, ke svatému Norbertovi v strahovském klášteře aj.

Další možností, jak zpestřit po duchovní stránce pouť, je vytyčit část trasy, kterou jde celá skupina s Eucharistií včele. Přiblíží nám to vědomí, že Kristus je stále s námi jak na této pouti tak v celém životě.

V neposlední řadě patří k pěšímu putování také svátost smíření. Na poutní místo má člověk přicházet očištěn od všech nepravostí, aby tak nic nebránilo v přijetí hojných milostí získaných putováním na svaté místo. Je doporučeno, aby příprava na svátost smíření byla důkladná. Svátost smíření většinou bývá udělována v posledních dnech pouti, aby tak byl na tuto přípravu dostatek času.

Touha po duchovním růstu, uzdravení či pomoci při řešení rozličných problémů je odpovědí na otázku důvodu účasti na pouti. Odpověď by však neměla zůstat nezodpovězena ba naopak by se měla konkretizovat v nějakém úmyslu. Úmysl pouti je to, co si s sebou nesu jako kříž, to co chci na poutním místě Bohu odevzdat. Doporučuje se mít jeden hlavní úmysl s kterým na pouť vycházím.

Jako odpověď na milosti, které poutník během pouti poznal či jako na reakce na skutečnosti, které byli člověku během pouti odkryty je předsevzetí, se kterým se poutník vrací z cesty domů. Dané předsevzetí je dokladem toho, že se ho pouť dotkla, pozměnila a posunula blíže k Bohu. Předsevzetími mohou být i třeba malé krůčky k tomu být lepšími.

Aby se pouť promítla do života poutníka, změnila jeho život a smýšlení, byla mu posilou v dalším životě, je potřeba dát jí duchovní ráz a plně se vnořit do modliteb a všeho co nám pouť nabízí.

Zpestření programu při putování

Program poutě netvoří jen modlitby a duchovní prvky i když jsou prioritou a na nich je program postaven. Zbylý čas je pak vhodné nějak vyplnit. i při chůzi se poutníkům nabízí hned několik možností.

Možností jak zpříjemnit pouť, dodat jejímu tempu elán a přitom se nevzdalovat jejímu duchovnímu charakteru, jsou zbožné zpěvy. Už naši předci během poutí zpívali krásné písně k oslavě Panně Marii a svatých skrze něž chválili nebeského Otce. Jak uvádí Ohler: *„Píseň pojd' me ve jménu Božím pochází prý ze 13 století. Jako všechny poutní zpěvy má mnoho slok a každou uzavírá Kyrie eleison. Úpěnlivá prosba o smilování Boží byla vzhledem k útrapám cesty na místě; konkrétně se prosby týkaly záchrany před věčnou smrtí, očisty od hříchu, milosti a přízně svatých, ochrany před ďáblými úklady,*

---

¹²⁶ Maria Matka Důvěry v Jeníkově či Maria Matka Naděje ve Vranově nad Dyjí.

odvrácení nemoci a války, hladomoru a všeho zlého".¹²⁷ Vznikl i poutnický kancionál. S měnicí se dobou se i podoba písní hodně změnila. Ovšem jak staré, tak i nové poutnické písně mají stejné cíle. Povzbudit poutníka, který tím, že zpívá, nemyslí na to, že se mu dělá pátý puchýř nebo, že ho bolí koleno. Dále píseň dává svým rytmem i rytmus pouti, protože všichni jdou tzv. do kroku. Svým textem je vlastně modlitbou a tak poutníka vede dále ke zbožnosti. Přestože vznikají stále nové a nové písně, je dobré na ty staré nezapomínat, oprašovat jejich texty a střídat je s těmi novými. Při srovnání textů písní našich předků a těch novodobých je patrné, že úmysly, cíle a potřeby s jakými lidé na pouť vycházejí jsou stále stejné a mění se jen styl jazyka a způsob vyjádření.

Se zpěvem také souvisí možnost uspořádat přímo poutní hitparádu.¹²⁸ Jednotlivci i skupiny zde mají možnost ostatním zazpívat ať už písně zcela vlastní, či nějak upravené nebo vsadit na poutní klasiku. Každý dle své chuti a možností. Je někdy těžké se rozhodnout mezi novou písní či tradičním zpěvem. Způsobů, jak zorganizovat průběh a hodnocení hitparády je mnoho a záleží na možnostech dané skupiny. Nejedna poutník však dlouho před poutí skládá ten správný hit, se kterým by dobyl srdce spolupoutníků a tím i přední příčky poutní hitparády. Cílem hitparády není vybrat poutníka s nejlepším pěveckým výkonem či skladatelskými schopnostmi, ale hlavně pobavit ostatní a zpříjemnit náročnou cestu. Proto vůbec nevdává, když se potom hitparáda zvrhne v lítou agitaci managerů jednotlivých účastníků hitparády.

Nepsaným, ale jasným pravidlem je, že texty s nimiž autoři přichází nesmí být vulgární, urážlivé či jinak se protivit křesťanským zásadám. Účast v hitparádě je pochopitelně dobrovolná.

Často se stává, že mezi poutníky putuje nějaká známá osobnost, někdo se zajímavým povoláním nebo kdo by ostatním mohl přispět svým svědectvím. Je třeba toho využít. Pokud daná osoba souhlasí, je dobré uspořádat rozhovor popřípadě nechat prostor ke krátkému vstupu. Často to může vést i ke společné poutní diskusi nad nějakým tématem nebo jen sdílení se ve zkušenostech s nějakou skutečností.

Množství kapliček a křížů podél cest vybízí k další činnosti hlavně ty, kteří mají dostatek sil a energie. Každý křížek, Boží muka či kapličku¹²⁹ je možné bleskurychle nějak vyzdobit třeba malinkou kytíčkou, kterou natrháme u cesty.¹³⁰ Pro ostatní spolupoutníky je

---

¹²⁷ Viz OHLER: Náboženské poutě ve středověku a novověku, str.204.

¹²⁸ Poutní hitparáda bývá již tradičně při pěší pouti z Vranova nad Dyjí na Velehrad. Jiné poutní směry mají jiné neméně zajímavé tradice.

¹²⁹ Zvyk výstavby těchto křesťanských symbolů u cest se traduje už od pozdního středověku a často je spojováno je s nedalekým poutním místem. Srov. OHLER: Náboženské poutě ve středověku a novověku. str.169.

¹³⁰ Viz příloha č.X

toto místo veselejší a pro pocestné, kteří tu půjdou po nás, je to určitým svědectvím. Nestačí však jen dané místo vyzdobit, ale je dobré se také u něj pomodlit alespoň krátkou modlitbu. Mnohdy tato snaha však obnáší neustálé dobíhání poutní skupiny a opětovné předbíhání vpřed. Je však vítána a i přes veškerou námahu pro to vynaloženou. Jedná se o jeden ze způsobů, jak si pout' udělat ještě záslužnější a radostnější.

A co takhle fotbálek?¹³¹ v souvislosti s putováním by málokdo čekal, že budu hovořit o fotbale či jiném sportu. Přestože, nemá s duchovní náplní nic společného, je vítaným zpestřením únavných dnů. Opět se týká té aktivnější a akceschopnější části poutního společenství. Nejedná se o každodenní záležitost, ale o jednorázovou vsuvku hlavně u delších poutí. Najdou-li se dvě skupiny hráčů, kteří přes veškeré těžkosti pouti chtějí obětovat polední pauzu a pro pobavení ostatních uspořádat fotbalový zápas, je to ideální. Nemusí jít nutně o fotbal, ale jakékoliv sportovní klání. Opět není důležité vyhrát, ale zúčastnit se, v tomto případě pomoci ostatním zapomenout na pochroumaná chodidla.

Během pouti se dá hrát i mnoho her, které nejsou nikterak fyzicky náročné a mohou se jí zúčastnit všichni poutníci. Pro příklad chci uvést hru s názvem Kolíček. Jde o obyčejný kolíček na prádlo, který mezi poutníky nenápadně putuje. Ten kdo zjistí, že ho má připnutý na batohu, bundě, čepici či někde jinde na sobě, ho sundá a snaží se ho předat někomu dalšímu z poutníků tak, aby o tom nevěděl a nejlépe na místo, kde ho hned nenajde. Originalitě se meze nekladou – hlavně nenápadně. Ten, kdo v určený čas či na určeném místě má na sobě kolíček, stává se „kolíkem“ dne.

Program v cíli dne

Dorazíme-li do míst, kde nás čeká nocleh dostatečně včas můžeme vložit ještě několik prvků pro osvěžení poutníků jak na těle, tak na duchu.

Možností, jak zpříjemnit poutníkům večer, je mnoho. Nejsnáze to jde nějakou kulturní vložkou. Můžeme tedy uspořádat koncert nějaké schóly, která putuje nebo přímo pozvat nějakou nejlépe křesťanskou kapelu. Nejoblíbenější jsou však veselé večery se scénkami na nějaké téma. K zadání tématu scének přistoupíme již během dne. Skupinky dobrovolníků zmíněná témata ztvární v krátké divadelní scénce. Téma se nějak dotýká poutníka nebo to může být vybraný verš z Písma svatého. Fantazii se meze nekladou. Vzhledem k tomu, že i do putování se vkrádají nové trendy, oblíbenou náplní posledního večera před závěrem pouti je volba "Miss pajda". Ať už sami poutníci nebo přímo zdravotníci, kteří mají nejlepší přehled o počtech puchýřů a stavu chodidel poutníků, vyberou skupinu tří, kteří jsou na tom nejhůře. Tedy nejvíce kulhají a jejich chůze je tak

---

¹³¹ Viz příloha č.XII

vlivem různě rozmístěných otlaků velmi originální. Tito tři pak spolu soutěží ve třech disciplínách. První je znalostní a týká se znalostí textu písní, přehledu míst kudy se při pouti procházeli, aj. Druhou částí je nějaká jednoduchá sportovní disciplína při níž vynikne pajdava chůze soutěžících. S třetím úkolem je spojeno vybírání peněz na nějaké charitativní účely. Vyhrává ten komu se v určitém čase povede vybrat od spolupoutníků nejvíce peněz. Poutníci tak mají možnost naplnit všechny tři prvky kajícnosti, kterými jsou modlitba, půst a almužna.¹³²

Nabízí-li se ta možnost a je-li na některém místě noclehu bazén, je dobré toho využít. Tělo, které je zmoženo chůzí, si ve vodě dokonale odpočine a zrelaxuje. Navíc to taky řeší u větších skupin problém s nedostatkem možností se osprchovat, po čemž všichni ztrmácení celodenním putováním touží.

Zahájení a zakončení pouti

Všechno jednou začíná a všechno jednou končí a platí tomu i u pouti. Ta musí být taktéž zahájena a zakončena a obojí má charakter slavnosti. V obou případech je slavena mše svatá a poutníci obdrží slavnostní požehnání.

Při zahajovací bohoslužbě si poutníci vyprošují sílu na cestu a odvahu vyjít. Jsou podávány instrukce ohledně organizace pouti, představování ti, kteří budou mít během pouti nějakou službu a jejichž pokynů je tedy potřeba dbát. Jsou požehnány poutnické zpěvníky, křížky a rozdány poutníkům. Ti, kteří přišli poutníky vyprovodit, jim žehnají křížkem na čelo. Následuje modlitba, slavnostní kněžské požehnání bez něhož se počátek pouti neobejde.

Poutnická tradice velí v okamžiku, kdy poutník spatří věže svatyně, která je cílem jeho pouti pokleknout, vzdát Bohu dík, vyzout boty a na cílové místo dojít bosý. Více o této tradici píše Ohler: *„Poslední den napětí vrcholilo. U cesty se tyčil „vrch radosti“ z něhož bylo poprvé možno spatřit cíl. Konečně mohli poutníci propuknout v zasloužený jásos. Člověk ale také v pokoře poklekl, pomodlil se a nebo zazpíval píseň. Kdo na takovýto Mons gaudi vyběhl jako první, byl jejím králem. Rozšířená příjmení jako Král, König, King, Leroy mohou být připomínkou takovéto události“*¹³³

Při závěrečné bohoslužbě poutník odevzdává to, s čím do této svatyně přichází. Svěřuje Pánu své úmysly a předsevzetí. Součástí pobytu na poutním místě může být také nějaký zábavný program nebo se poutníci mohou sdílet s tím, co na pouti prožili. Požehnání v závěru pouti je svátostné a je jakousi tečkou za celou poutí.

---

¹³² Miss pajda bývá v poutním směru velehradské pouti z Vranova nad Dyjí při zastávce na nocleh v Buchlovicích.

¹³³ Viz OHLER: Náboženské pouti ve středověku a novověku, str.169.

2.1.5 Služby při pouti a jejich význam

Během pouti je potřeba zajistit nemalý počet služeb, které napomáhají hladkému průběhu pouti. Některé jsou pro organizaci pouti nezbytné, bez jiných by se sice pouť obešla, ale byla by ochuzena a nebyla by tak pestrá. Zatímco některé služby je potřeba pokrýt stoprocentně a dopředu domluvit někoho, kdo za jejich vykonávání bude mít zodpovědnost, jiné lze postavit na bázi dobrovolnosti z řad poutníků, které hledáme až při pouti samotné. To, jaké služby jsou a jak kvalitně jsou zajišťovány, dělá celkový obrázek a dojem z pouti. Služby při pouti by se daly rozdělit do 3 větších skupin. Skupina služeb liturgických, organizačních a programových.

Organizační služby

Jak už sám název napovídá, jde o služby napomáhající dobré organizaci pouti a patří k těm, bez kterých by se pouť neobešla. Je potřeba promyslet, jak tyto služby zajistíme a komu jejich vykonávání svěříme. i zde se nabízí jakási možnost rozdělit tyto služby na služby motorové a pěší.

Zavazadlová přeprava

K motorovým službám patří nezbytně automobil, který poutníkům převáží zavazadla z jednoho místa noclehu na druhé. Je potřeba mít předběžný odhad, kolik poutníků se zúčastní putování, abychom mohli zajistit dostatečně velké auto. Řidič by měl být zodpovědný a důvěryhodný, protože on má po celý den na starosti veškerý majetek poutníků. Nakládá a vykládá zavazadla. Je to také on, kdo povětšinou jako první přijíždí do místa noclehu a kontaktuje se s místními. Přebírá klíče a zodpovědnost za svěřené místo. Ráno pak zase s díky vše odevzdává, takže by to měl být někdo komunikativní s příjemným vystupováním. Řidič tedy může hodně ovlivnit, jaký obrázek si o pouti a poutnících vytvoří ti, kteří se s ním setkávají v cílových místech. Není na závalu, když má k sobě závozníka. Ten může napomoci při veškerých manipulacích se zavazadly, s hledáním trasy a pokud si s řidičem rozumí, může zpříjemnit i chvíle čekání na poutníky, kterých nebývá málo.

Rychlá spojka

Dalším motorovou jednotkou je někdo, kdo dělá tzv. rychlou spojku.¹³⁴ To znamená, že doprovází poutníky. Předběžně projíždí trasu, zda není někde nějaký problém. Přijíždí do vesnic a informuje o příchodu poutníků a povětšinou zajišťuje, aby s jejich příchodem do vsi zvonily zvony – je-li to možné. Informuje, zda je pro poutníky někde

nachystáno občerstvení či kde je možno si nakoupit. Motospojka může výrazně pomoci v jakékoliv nepředvídané situaci, např. když něco chybí, někdo se ztratí, při zdravotním problému, apod.. Zajišťuje předávání křížků a zpěvníků nově příchozím. V místě noclehu pak dělá budiček a večer zhasíná světla a dohlíží na večerku.¹³⁵

Sběrač mrtvol

Snad žádná pouť se neobejde bez tzv. Sběrače mrtvol. Tedy auta, které popojíždí za skupinou poutníků a poskytuje útočiště těm, kteří už nemohou jít dál nebo by rádi šly, ale už nestačí danému tempu. Během praxe se ukázalo, že je hodně využíváno i jako odkladiště přebytečných svršků nebo jako sklad nápojů a potravin, které poutníci během cesty dostanou. Vzhledem k notné skleróze poutníků tak řidič má v zábavném večerním programu i vlastní rubriku s názvem Ztráty a nálezy, kde jsou za úplatu v podobě básničky, písničky či něčeho jiného poutníkům vráceny svršky, které si v autě zapomněli. Řidič tohoto vozu musí být trpělivý, protože povětšinou popojíždí krokem nebo zastavuje po krátkých úsecích. Také často musí rozhodovat o tom, kdo opravdu nemůže jít dál a koho poslat pěšky.

Pořádkový tým

K těm nejdůležitějším lidem při pěším putování patří tzv. pořádkoví. Dělají totiž pořádek, a to ve všech směrech. Jsou oděni do reflexních vest, vybaveni červenými praporky a píšťalkou. Jejich úkolem je řídit jak poutníky, tak dopravu. Vedoucí pořádkových určuje trasu, jakým způsobem se budou zdolávat náročné úseky (např. frekventované silnice) nebo v případě nutnosti zavolat k asistenci policii.¹³⁶ Někdy je potřeba na poslední chvíli změnit trasu třeba kvůli počasí, aj.

Na silnicích je potřeba udržet poutní skupinu v pravidelném útvaru – nejčastěji dvojstupu či čtyřstupu, aby se autům usnadnilo předjíždění. Smluvení pořádkoví pak za pomoci praporků a píšťalek střídavě pouští auta z obou směrů. Je pochopitelné, že ideální trasa vede mimo silnice nebo jen po takových, kde je velmi nízký provoz. Ne vždy je to však možné. V takových chvílích je úloha pořádkových neocenitelná. Je potřeba brát v potaz, že pořádkový naběhá dvakrát více jako ostatní poutníci. Vzhledem k důležitosti jejich úlohy musí jít o lidi nejen fyzicky zdatné, ale také o dobré organizátory, kteří budou schopni reagovat na vzniklé situace. Proto je dobré stanovit jednoho jako vedoucího, který

---

¹³⁴ Viz příloha č.III

¹³⁵ Při pouti na Velehrad se těchto úloh chopila skupina motorkářů, kterým se začalo říkat Rychlá rota.

¹³⁶ Pamatuji pouze jeden případ, kdy k tomuto kroku bylo nuceno sáhnout. Velká skupina poutníků musela jít dlouhý úsek po frekventované silnici. Jelikož byla hustá mlha a pořádkoví měli strach, aby do skupiny někdo nenarazil zavolali policii a ta pomocí aut s majáčky zajišťovala hladký a bezpečný průchod daným úsekem.

bude zodpovídat za ostatní členy pořádkového týmu. Pořádkových je potřeba tolik, aby pokryli celou poutní skupinu, tedy podle toho kolik jde poutníků. Pořádkoví propadají nefalšované radosti, když se jim poutníky povede dovést do cíle v pořádku.¹³⁷

Osvědčilo se ustanovit ještě jednoho pořádkového navíc. Ten nemá na starost auta a vnější záležitosti, ale stará se o to, aby ve skupině zbytečně nenastali problémy. Zvláště si všímá těch, kteří se pravidelně propadají dozadu a skupinu tak roztahují, čímž komplikují situaci nejen ostatním pořádkovým, ale i projíždějícím vozidlům. Vždy je totiž snadnější předjet krátký sevřený útvar než roztroušené hloučky jednotlivců na dlouhém úseku. Takovýto pořádkový dovede poutníky, kteří mají tendenci propadat se dozadu, vždy do čela skupiny, aby oni sami mohli ovlivnit tempo, kterým se jde.

Zdravotnická služba

Chodidla poutníků se během pouti proměňují v semeniště puchýřů, popřípadě se ozve koleno či kotník nebo nějaký jiný zdravotní problém. Je to fakt, se kterým je potřeba počítat, a proto je dobré, je-li v poutní skupině alespoň jeden zdravotník. Každý poutník má již na pouť odjíždět vybaven náplastmi, obvazy, obinadly a hojivými mastmi všeho druhu. S ošetřením pak pomůže zdravotník, popřípadě poradí.¹³⁸

Vůbec se nevěnuji tomu, že by poutník měl zodpovědně přistupovat ke svému zdravotnímu stavu a již před poutí zvážit případně se domluvit se svým ošetřujícím lékařem, zda je zdravotně způsobilý pro zamýšlenou pouť.

Výše zmíněné služby jsou z těch bez kterých se pouť ve větším počtu dá konat jen velmi obtížně.

Liturgické služby

K důležitým službám také patří tzv. služby liturgické. Pouť musí být dobře zorganizovaná i z hlediska liturgie, která je její nezbytnou součástí a plní důležitý úkol. Prvním úkolem, který má člověk mající na starost liturgii, je zorganizovat ministranty. Vědět kolik mužů a chlapců ve skupině je ochotných ministrovat a kolik jich bude potřeba. Dalším úkolem je s příchodem do farnosti, kde má být mše svatá, zjistit místní zvyklosti, zjistit kolik je místních ministrantů. Často je na pouti více kněží a když se k tomu přidají ministranti místní i z řad poutníků, hned je okolo obětního stolu plno lidí. Proto je potřeba, aby každý věděl, co má dělat, kdy a kam má jít, kde má sedět a co má na starosti. Také je důležité zajistit lektora, jenž přečte čtení. K dalším úkolům patří péče o mešní

---

¹³⁷ Viz příloha č.VIII

¹³⁸ Je-li během pouti volen miss Pajda tak právě zdravotníci jsou těmi kdo vybírají kandidáty do této soutěže.

oblečení jak knězů, tak ministrantů. Většinou si je nechávají poutníci převážet v doprovodném vozidle.

Nezbytný je při liturgii zpěv. Putuje-li především mladší věková skupina, obvykle se mezi poutníky vytvoří poutní schola,¹³⁹ která pak zajišťuje jak zpěv žalmů, tak doprovod písněmi během celé mše svaté.

Služby během celého programu pouti

Nejobsáhlejší skupinou služeb jsou služby během programu. Tyto služby nejsou nezbytné ve smyslu, že by se bez nich pout neobešla. Jsou však nedocenitelné z toho principu, že vytvářejí poutní atmosféru. Stmelují poutní společenství a udržují dobrou náladu. Napomáhají udržovat tempo a poutní morálku. Jsou motivačním a povzbuzujícím prvkem pro každého poutníka. Napomáhají uvolnění a relaxaci.

Zpěv

Již naši předkové si při putování zpívali. Dokladem toho jsou nesčetné poutní písně. Lze tedy říci, že k nejvýraznějším službám patří doprovod pouti zpěvem.¹⁴⁰ Písněmi lidé vyjadřovali jednak to, co na pouti prožívali a zároveň byly jakousi modlitbou.¹⁴¹ Nutno pověřit někoho, kdo bude okolo sebe shromažďovat lidi, kteří jsou ochotni během cesty zpívat ostatním. Tento člověk¹⁴² by měl jednak sám být schopen zazpívat obsáhlý repertoár písní a navíc být organizačně vnímavý k tomu, koho k této službě ještě povolát. Někdy to chce notnou dávku síly a motivace.

Dokumentarista

Tento člověk (mnohdy celý tým) má při pouti významnou funkci. Zaznamenává různé okamžiky pouti, ať už videokamerou či fotoaparátem. Pokud je to možné, je dobré, když jde o člověka s patřičnými zkušenostmi a vybavením, který je schopen nejen vytvořit pěkný materiál, ale tento materiál také dobře zpracovat (doplnit hudbou, komentáři, aj.) Pokud se podaří takového člověka zajistit, je možné toho využít při vzpomínkovém popoutním setkání. Práce tohoto člověka nekončí poutí, ale v podobě zpracovávání

---

¹³⁹ Viz příloha č.IV.

¹⁴⁰ Viz příloha č.XI.

¹⁴¹ Například text staré poutní písně z Provodova zní: “Kostelíček provodovský mezi lesy schovaný, v něm je obraz starodávný, jako poklad schovaný. Matka Boží se synáčkem vlídně na nás se dívá, pod ochranu svoji bere, když v světě zle bývá. Staletí to dosvědčují, nadarmo, že nevoláš, pomoc že ti přijde jistě, když k Ní zbožně zavoláš: “Máti Boží provodovská, podívej se na lid svůj! Obrat’ oči k Synu svému, za nás všechny oroduj! Dlouhé věky o tom svědčí, že jsi pomáhala nám, nemoci jsi znala každého, kdo šel v Tvůj chrám!” Kostelíček provodovský maličká je – kaplička – kdy se dočká rezidence Boha Syna Matička? Viz: PALA: Provodov mariánské poutní místo, str.7.

¹⁴² Dodnes se setkáváme s lidovým označením pro takového člověka celfotr (ten, kdo vedl zpěvy a modlitby při pěších poutích do Mariazell).

získaných materiálů pokračuje dál. Jeho materiály mohou pak posloužit při následné propagaci poutních idejí. Celá série filmů z pěších poutí na Velehrad je přístupná ke zhlédnutí na www.TV-MIS.cz.

Ostatní

Chceme-li doplnit pouť například o hitparádu, sportovní utkání, je potřeba zajistit, kdo si organizaci těchto aktivit vezme na starosti.

Sami poutníci pak mohou být osloveni k tomu, aby rozdávali lidem, které skupina potkává poutní obrázky. Taktéž k tomu, aby se zhostili veselého večera. Je potřeba vyzvat dobrovolníky, kteří jsou ochotni nést megafony zajišťující ozvučení. Toto však povětšinou není potřeba nijak plánovat dopředu. Na dobrovolnících je také nesení hlavního kříže v čele průvodu, různých korouhví a vlajek.

Co je tedy potřeba zajistit ještě před poutí.

Kromě zajištění již zmíněných služeb je potřeba pamatovat i na spoustu dalších věcí. Tou nejdůležitější, pokud je pouť vícedenní, je nutnost zajistit pro poutníky nocleh. Většinou se k tomu dají využít prostory obecních tělocvičen, hasičských zbrojnic nebo škol. Je-li skupina menší, můžeme se domluvit na ubytování na faře. Možnost noclehu bude taky důležitým prvkem při plánování trasy a rozvrhu pouti. Samozřejmě nesmíme opomenout, chceme-li soukromou mši svatou pro účastníky poutě, na daném místě nahlásit náš příchod i tam. Většinou je nocleh poskytnut zdarma s velkou vstřícností. V případě neúspěchu je nutno zkoušet dál a oslovovat další případné majitele objektů, kterých by bylo možno k noclehu využít.

Aby se všichni poutníci mohli v plném rozsahu zúčastnit programu pouti, je potřeba zajistit dostatečné ozvučení v podobě megafonů umístěných v batohu. Zařízení musí být lehké, protože i tak se jeho nesení stává velkou obětí a příležitostí mít pouť tzv. za vícero bodů.

Již předem je potřeba oznámit putování farnostem, kterými budeme procházet. Zvláště tam, kde se chceme zúčastnit bohoslužby. To, že jsme ohlášení, nám může přinést milé přijetí v podobě občerstvení. Ohlásit se musíme také na místech, kde chceme, aby nám bylo otevřeno. Tedy pokud chceme navštívit nějaký kostel či nějaké jiné zajímavé místo, je potřeba mít vše domluveno.

Je-li skupina poutníků velká a chystáme-li se procházet větším městem, je potřeba oznámit tuto skutečnost dopředu místní policii. Tak pak zajistí bezpečnost nejen poutníků, ale všech účastníků silničního provozu.

Pořádkoví musí mít připraveny reflexní vesty, praporky a píšťalky, aby se mohli zhostit dobře své úlohy. Nezbytnou součástí výbavy pořádkových pro všechny případy by měla být i mapa,¹⁴³ pokud jde o nějakou delší trasu. Je nutno počítat s tím, že se na cestě mohou vyskytnout různé překážky a předem naplánovanou trasu bude nutné změnit. Jindy se zase od místních obyvatel můžeme dozvědět příjemnou zkratku a mapa může pomoci v jejím využití. Je vhodné toho z členů pořádkového týmu, který jde vzadu jako poslední a uzavírá poutní skupinu vybavit na zádech nápisem kdo jsme, kam jdeme a poděkováním za trpělivost.

Pro poutníky musí být nachystány malé křížky a nesmí se opomenout jeden velký, který bude nesen v čele průvodu. Taktéž musí být předtištěny zpěvníky, které budou poutníci během pouti používat. Chceme-li oslovit i lidi, které na své pouti potkáme, nesmíme zapomenout zajistit dostatečný počet obrázků na rozdávání.

Pro duchovní program je potřeba zajistit někoho, kdo povede přednášky a bude poutníky provázet slovem. Nejde-li s poutníky kněz, je dobré zajistit jeho přítomnost, alespoň na závěrečnou část nebo nějak jinak zajistit, aby poutníci mohli jít ke svátosti smíření. V případě, že s poutníky nejde kněz, je potřeba zajistit každodenně mši svatou.

Nesmíme také zapomenout pomůcky k doprovodným programům, jako například míč. Nezbytnými se ukázal papíry a tužky, ať už na různé dotazy, hlasování nebo něco jiného.

Máme-li v plánu jít dlouhý úsek bez možnosti doplnit tekutiny, je potřeba vybavit auto kelímky a minerálkami, aby si mohli poutníci doplnit zásoby. Je-li trasa vedena například lesem bez možnosti přístupu auta, vyplatí se udělat si třeba i malou zacházku k silnici, kde se s autem potkáme. Nedostatek tekutin přináší velké zdravotní rizika a potíže, které v nepřístupném terénu nelze podceňovat a poutníkům by tato skutečnost měla být neustále připomínána.

2.2 Evangelizační prvky pouti

I za pomoci pouti je možno šířit evangelium, tedy radostnou zvěst o Ježíši Kristu. K tomu také slouží několik prvků, které sebou putování obnáší a přináší. K šíření evangelijního poselství při pouti také používáme několik pomůcek

Poutí evangelizujeme dvě cílové skupiny lidí a každou z nich hned několika způsoby.

---

¹⁴³ Osvědčilo se i domlouvání pořádkových na jednotlivých stanovištích ve skupině pomocí vysílačky.

Samotní poutníci

Ti jsou hlavní skupinou, která je evangelizována. Každý člověk neustále roste ve svém vztahu k Bohu, a proto je každá účast na pouti jednak povzbuzením v tom, co člověk již zná a přijal za své, ale často jsou poutníkoví otvírány nové obzory poznání. Poutní zkušenost ho proměňuje a posouvá blíže k Pánu.

Dochází k tomu jednak duchovním programem. Tedy posloucháním přednášek, účastí na svátostech. Důležité pro samotného člověka je však to, že se modlí a to celým tělem. Fyzická bolest neustále před poutníka klade otázku. "Proč?" a on si stále znovu musí odpovídat: "Z lásky ke Kristu." Také křížek na krku mu neustále připomíná, kým je a kdo pro něj má být vším. Skutečnost, že se hlásí k poutnímu křížku mu také usnadňuje, aby se nebál přihlásit se ke své víře i jindy. Důležitou roli hraje společenství, protože jak řekl Kristus: "Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich".¹⁴⁴

Člověk si také díky tomuto společenství více uvědomuje své začlenění do církve a její důležitost jak pro sebe tak celou společnost.

Lidé se kterými se setkáváme

Během pouti se setkáváme s různými lidmi. Jejich postoj k víře a církvi může být zcela záporný, ale také to mohou být lidé hledající, pro které může být setkání se s živou vírou podnětem k zamyšlení. Většinou takoví lidé zkoumají ryze myšlenek a přesvědčení. Zkoumají, zda to co prezentujeme také žijeme a tedy tomu opravdu sami věříme. Jsou-li tito lidé svědky radostného člověka, je to pro ně důležitým obrazem toho, co z víry čerpáme. Neznamená to, že se budeme přetvařovat a skákat s radostí a úsměvem přesto, že chodidlo je jeden velký puchýř a kotník má rozměr kopacího míče. Není potřeba vytvářet iluzi, že nás nic nebolí spíše je potřeba svědčit, pro koho a jak tyto bolesti a problémy přijímáme.

Obrázky

Nejsou sice nezbytné, ale pokud je možno jejich využití, je velmi doporučené. V nejideálnějším případě by mohlo jít o obrázky poutního místa kam putujeme, jinak postačí jakékoliv obrázky alespoň s náboženskou tematikou. Na zadní straně je vhodné napsat pozdrav, kdo jsme a kam a odkud putujeme. Obrázek lidem zůstává jako vzpomínka na setkání s poutníky. Mnozí jej sice nijak nevyužijí, ale pro někoho se může stát milou památkou. Pokud je na zadní straně i nějaká modlitba může se stát inspirací.

---

¹⁴⁴ Viz Mt. 18,20

Příprava farnosti na příchod poutníků

Je možné, že se někde přítomnost poutníků obejde bez jakékoliv odezvy a lidé jej ani nezaregistrují. Dříve si lidé, bydlící v blízkosti poutních míst nebo na poutních cestách, byli vědomi této výsady. Vzhledem k tomu, že většina poutních míst vznikla na základě mariánských zjevení,¹⁴⁵ lidé službu poutníkům považovali za službu samotné Matce Boží a jejímu Synu. Dnes už lidé hodně zapomněli, jak velký význam poutní místo pro jejich předky mělo. U větších pravidelně organizovaných poutí se však můžeme setkat s tím, že se farnost na příchod poutníků připravuje.¹⁴⁶ Vnímá jejich přítomnost byť jen na malou chvíli jako požehnání a příležitost k získání milostí. Už od chvíle, kdy se poutníci vydávají na pouť se lidé, kteří je očekávají modlí za jejich cestu. Celá farnost pak může žít samotným příchodem. V mnoha domácnostech to pak znamená pečení, vaření, smažení a jiné.¹⁴⁷ Je skvělé, když jsou zajištěny toalety a je nachystáno vhodné místo k odpočinku. Ti vnímavější, kteří pochopili, že člověk na pouti povětšinou nemá ještě energii běhat mezi nabízenými dobrotami i když by žaludek jedl, chodí mezi odpočívajícími poutníky a nabízejí různé dobroty. Nežřídko se stává, že poutníci vše, co se jim nabízí, nestačí zkonsumovat, a proto je dobré, aby řidič vozidla dostal instrukce vše sbalit do auta a odvézt na horší časy. Někdy může být součástí ubytování ve vsi i zaplacená večeře v místním hostinci. V případě, že je špatné počasí, budou poutníci nadšeni, když se někdo z místních nabídne, že jim doma přes noc vysuší promáčenou obuv.

Také je možno se občas setkat s nabídkou ze strany obce, ve které jsou nějaké pamětihodnosti na prohlídku zdarma. Jsou-li toho poutníci fyzicky schopni, jistě rádi přijmou.¹⁴⁸

Příchod poutníků pro každého v obci znamená něco jiného. Ti, kteří je vděčně vítají a chystají pro ně občerstvení, jsou často rádi, že mohou posloužit alespoň takovýmto způsobem, když se sami, třeba pro pokročilý věk či jiné důvody, zúčastnit nemohou. Vnímají tento svůj skutek jako spoluúčast na pouti. Od poutníků očekávají modlitbu a přímluvu za ně na cílovém poutním místě. Poutníci na ně opravdu pamatují.

---

¹⁴⁵ Není pochyb, že Mariina zjevení na všech úrovních, ať už určená konkrétní osobě nebo celému lidstvu jsou součástí jejího poslání jako naší Matky, které jí Ježíš svěřil z Kříže. Byl by omyl nedávat tato zjevení stále do vztahu se slovy Písma, jichž jsou většinou ozvěnou a jež aplikují na současnost. Neméně mylné by, ale bylo podceňovat jejich důležitost a často i naléhavost. Viz: Amorth: Mariánské inspirace, 2008.

¹⁴⁶ Při pravidelných poutích se může stát příchod poutníků do farnosti jedním z velkých evangelizačních vlivů v daném místě. Tento vliv může postupně nabývat na intenzitě. Proto je potřeba držet stále stejnou trasu a nepodceňovat možnost navazování osobních vztahů s jednotlivými lidmi z farnosti.

¹⁴⁷ Viz přílohy č.VII.

¹⁴⁸ Jak už bylo řečeno dříve, pouť by neměla být "atrakcemi" vychýlena z původního záměru. Většinou se těchto více programů účastní jen skupina dobrovolníků, kteří jsou nabídkou nejvíce osloveni. Ostatní využívají čas k odpočinku.

Zvláštní roli u vztahů mezi poutníky a lidmi z farností hraje společná bohoslužba. Pro farnost je to povzbuzením, když vidí příklad lidí, kteří nadšeni pro víru snášejí nelehké útrapy pouti. Záleží na domluvě s místním duchovním, ale kázání může mít jak kněz, jenž jde s poutníky a většinou povzbuzuje nejen je, ale hlavně místní lidi z farnosti. V případě, že má kázání místní farář, soustředí se zase povětšinou na povzbuzení poutníků a zdůraznění jejich příkladu místním. Každopádně je vhodné, aby hned na začátku proběhlo jakési oficiální přivítání poutníků ve farnosti a na to hned navazovalo poděkování od poutníků. Zpěv žalmů a písní většinou zajišťuje poutní schola, pokud je to možné, protože je to pro farnost příjemnou změnou a oživením zaběhlého stereotypu. Pro farnost je přítomnost poutníků požehnáním v tom smyslu, že poutníci tradičně část modliteb obětují právě za farnosti, kudy procházejí.

Tato společná liturgie, umožňující bližší se setkání s poutníky, může být pro řadu lidí s farností motivací, aby se, je-li pouť každoroční, v příštím roce přidali. Počet poutníků tak narůstá a zapojují se noví a noví lidé, kteří tak mají možnost objevit krásu pěšího putování. Nezřídka je to tak, že se vytvářejí menší skupinky poutníků vycházejících z různých míst, které se postupně setkávají a spojují během cesty. Do cílového místa tak může dorazit i několikanásobně vyšší počet poutníků než vyšlo na počátku. Přivítání se z novou skupinkou je většinou radostné a plné ohlasů. Na poutních cestách tak vznikají místa tradičního setkávání. Pokud jsou poutníci hraví, tak může jít o jakési vzájemné se hecování v tom, která ze skupinek bude na daném místě první.

2.3 Budování poutní spirituality

Poutní spiritualita je velmi specifická a jako taková nemusí vyhovovat všem a je jednou z mnoha způsobů duchovního života. Od věků patřila k důležitým způsobům duchovního života našich předků. Ten, kdo objevil poutní spiritualitu jako svou spiritualitu, v ní má nejen staletými osvědčenou oporu, ale též se mu otvírá možnost s nemalým účinkem touto cestou pokračovat ve svém osobním duchovním růstu. Proto je důležité se na jejím vývoji a propagaci aktivně podílet, aby ní mohli být osloveni další lidé. Vždyť o tuto tradici je potřeba dbát i z hlediska kulturního dědictví. Jak píše Hanuš: „Dlouhá existence poutí dala vzniknout nádherným alejím stromů, radiálně, dle poutních cest se sbíhají k poutnímu místu a chránících poutníky před nástrahami počasí. K odpočinku poutníků vznikaly při cestách zájezdní hostince či hospice a při nich kaple k zbožnému rozjímání. Poutě tedy pomáhaly urbanizovat krajinu”.¹⁴⁹ K tomu, aby se idea

---

¹⁴⁹ HANUŠ: Tradice českého katolicismu v 20 stol., str. 143-145.

poutí šířila, je zapotřebí vytvářet vhodné podmínky pro konání poutí. K základním předpokladům patří dobrá informovanost těch, kteří by na pouť rádi vyrazili.

Důležitá je propagace poutí. V dnešní době není problém využít k tomuto účelu různá média. Můžeme tedy vytvořit poutavý leták či zajímavý videoklip, kterými na konání poutě upozorníme. Výhodou této spirituality je to, že v ní mohou nalézt své místo i ti, kteří jsou spíše sportovně laděni a nebo i ti, pro které jsou hůře stravitelné běžně praktikované formy zbožnosti.

Poutní zpěvník

Měl by být nepostradatelnou součástí výbavy každého poutníka. Provází ho celou poutí a napomáhá mu se zapojit do programu. Obsah poutního zpěvníku by se dal shrnout do 3 částí.

Tou první je Dvanáctero poutníka, se kterým se tak má možnost každý poutník seznámit. Dále sem patří modlitby, důležitá je modlitba církve, kterou se společně bude poutní společenství modlit. Z praxe se ukázalo vhodné použít texty ze svátku Panny Marie, který lze použít po všechny dny poutí. Můžeme zde uvést další společné modlitby nebo modlitbu vztahující se k místu, kam putujeme.

Nejobsáhlejší částí jsou pak písně. Uvádíme jak písně poutní, tak i písně, které se budou zpívat při bohoslužbách. Je dobré zvolit jeden popěvek jako hymnu pouti, která se častěji opakuje a je jakýmsi motem pouti.

Aby se upevnila soudržnost poutní skupiny a podpořila se poutní tradice, je dobré uspořádat popoutní setkání. To znamená, aby se lidé, kteří se na pouti potkali, měli možnost někde opět společně setkat. To je dobré nejen k tomu, že se ožíví pěkné vztahy, které si člověk na pouti vybudoval, ale zároveň se na takovém setkání na pouť vzpomíná. Poutník si tak připomene předsevzetí, které si z pouti odnesl, prozkoumá na kolik je mu věrný a obnoví svá dobrá rozhodnutí, k nimž se během pouti rozhodl. Celé toto setkání má opět k povzbuzení k hlubšímu duchovnímu životu. Setkání poutníků by bylo divné bez putování, takže i při tomto setkání je dobré udělat krátkou, byť třeba jen pár kilometrů dlouhou pouť.

Na zmíněném setkání je také ideální možnost si prohlédnout fotografie či filmový záznam pouti. Oč je šikovnější a zdatnější autor, o to je tato skutečnost zajímavější a vítanější. Pokud takového člověka máme, není problém udělat ze záznamu z pouti celovečerní film. Měli by v něm být obsaženy základní údaje o pouti. Délka pouti, její termín, kolik se zúčastnilo poutníků a kudy se procházelo. Poutníci se vracejí k jednotlivým etapám pouti a vzpomínají také na ty, s nimiž se na pouti setkali.

K tomu, aby se poutní spiritualita šířila a rozvíjela vznikají už po staletí tzv. poutní bratrstva. Tedy spolky lidí, kteří nejen putují, ale zabývají se organizací poutí a cíleným šířením této myšlenky. Podmínkou pro vstup je povětšinou účast na několika poutích.¹⁵⁰

---

¹⁵⁰ Jedním z takových poutních bratrstev je cyrilometodějské společenství poutníků na Velehrad. Společenství cyrilometodějských poutníků bylo založeno na Velehradě na závěr III. pěší pouti 23. srpna 2003. Členství: Ti, kdo třikrát absolvovali nějakou velkou pouť, mohou vstoupit do Cyrilometodějského poutního bratrstva velehradských poutníků. Zápis se koná jednou za rok na Velehradě v kapli Matky Unie, v Cyrilce nebo u hrobu A. C. Stojana po dojití hlavní pěší pouti. Člen bratrstva má právo nosit větší cyrilometodějský dřevěný kříž, má šířit poutní ideály a při poutích je vzorem ve správném prožívání pouti. Je-li to v jeho možnostech, měl by se alespoň 1x ročně zúčastnit pouti pořádané poutním bratrstvem. Také má právo stát se ručitelem nového člena, který žádá o přijetí do poutního bratrstva. Hlavní setkání celého poutního bratrstva se koná 1x za rok při pouti na Velehrad, kde je za poutní bratrstvo obětována mše svatá. Jan Peňáz, společenství cyrilometodějských poutníků, <http://www.poutnik-jan.cz/pesi-pout-na-velehrad--c/spolecenstvi-cyrilometodejskych-poutniku/>, 14.4.2009

Závěr

Zpracování této práce pro mne představovalo bylo velký přínos a byla jsem udivena, jak hluboká je myšlenka pěšího putování.

Hned v úvodních kapitolách při snaze pouť charakterizovat a definovat jsem si uvědomila velkou specifičnost poutní myšlenky. Co ke správné pouti patří a jak lze poutě rozlišit. Ne každé cestování je totiž poutí a ne každý, kdo někam míří, je poutníkem. Poutník se odlišuje od ostatních především tím, že jeho cesta má cíl. Být poutníkem (i když jen na pár dnů) je nezaměnitelná zkušenost, která se může vtisknout do celého dalšího prožívání života.

V kapitolách věnovaných poutní myšlence v knihách Písma svatého jsem byla utvrzena, že myšlenka pěšího putování plně vychází z Písma a můžeme se jí inspirovat jak v Novém tak i ve Starém zákoně. V biblických zprávách o putování jsme skrze Písmo vyzýváni k větší důvěře v Hospodina. Toto poselství o putování nám dá pochopit základní myšlenku pouti. Člověk je celoživotním poutníkem do věčnosti. Na pouti více chápe samotného Krista, jeho apoštoly či starozákonní proroky, protože sám prožívá to, co oni prožívali při svých cestách.

Uvědomila jsem si, že pěší putování patří do historie lidstva bez rozdílu vyznání. Je důležitým odkazem kultury a lze ho nazývat kulturním dědictvím. Jako takového bychom si ho měli vážit a dbát o jeho zachování a předávání dalším generacím.

Vztah k Bohu je tím co by pro člověka mělo být prioritou. Lidé odnepaměti hledali Boha a jeho místo ve svém životě. Různými způsoby se snažili o jeho bližší poznání a tomu přizpůsobovali svůj život. Svou vděčnost i své prosby projevovali různými skutky pokání. Pout' byla jednou z takových možností.

Během staletí vznikala různá poutní místa. Důvody jejich vzniku jsou rozličné. Častým důvodem byla reakce na zjevení a osobní zkušenost s Bohem. Cíle poutí byly různě vzdálené a k jejich dosažení bylo nutno vynaložit různé úsilí. Záleželo na tom, k jakému poutnímu místu měli lidé vztah. Často bylo důležité, komu bylo místo zasvěceno a jaký byl úmysl poutníka. Já osobně mám nejkladnější vztah k poutním místům Hostýn a Velehrad. Pout' měla mnohdy v životě našich předků charakter jakéhosi zlomu nebo vrcholu v prožívání jejich stereotypního života. Dlouho před poutí se na ni těšili a připravovali a ještě déle z ní pak žili a vzpomínali na vše, co se při pouti přihodilo. Je to pochopitelné i proto, že nebyli tak jako my zahlceni množstvím jiných atraktivních nabídek.

Přestože jsem na základě zkušeností z poutí věděla, že je putování samo sobě náročné, tak v okamžiku, kdy jsem začala kompletovat základní informace o organizačních prvcích poutí, jsem si uvědomila jejich důležitost a neocenitelnost. Chce-li se člověk pouti účastnit nebo ji organizovat, je potřeba najít odpovědi na základní otázky. Hlavní důležitost programu spatřuji v jeho stěžejní důležitosti pro účastníky poutě. Vždyť množství načerpaných milostí během pouti je významně ovlivněno programem. Program totiž ovlivňuje to, s jakou budou poutníci na pouť vzpomínat. Při zamýšlení se nad poutním programem jsem vycházela jak z historicky známých prvků, které pouti odnepaměti obsahovali, tak i prvky, jež obohacují pouť novodobě. Je třeba, aby program byl předem připravený, ale zároveň aby jej bylo možno pružně přizpůsobovat okamžitým okolnostem.

Pro správnou přípravu je důležitý i výčet služeb potřebných při pouti a jejich význam. Jsou takové, bez kterých by se pouť nedala uskutečnit organizačně a jsou takové, bez kterých by se nedala ujit, protože skýtají významnou podporu. Každá ze služeb má svůj velký význam, a proto by mělo být jejich zajištění pro organizátory pouti prioritou.

Poutníci jsou svědky živé víry. Poutníci jsou nositeli evangelia a v této souvislosti lze mluvit o evangelizaci skrze pěší putování. Poutník často při pouti odpovídá lidem, se kterými se setkává, na otázku kdo je a kam jde, a to je právě ta příležitost být svědkem Kristovým. K tomuto evangelizačnímu aspektu pouti je nutno přihlížet. Při pěším putování mluvíme o speciálních evangelizačních prvcích. V kapitole, kde se jimi zabývám, jsem se snažila poukázat na jejich význam.

Vzhledem k tomu, že putování je součástí duchovního života odnepaměti a je jeho velmi významnou složkou, mluvíme o tzv. poutní spiritualitě. Toto charisma přináší duchovní zážitky, se kterými se jinde nelze setkat. Proto je potřeba tento způsob zbožnosti předávat, a to takovým způsobem, aby byli snadno přístupné všem, kdo o ně projeví zájem. Ten, kdo objevil poutní spiritualitu jako svou spiritualitu, má v ní nejen staletími osvědčenou oporu, ale též se mu otvírá možnost s nemalým účinkem touto cestou pokračovat ve svém osobním duchovním růstu. Výhodou této spirituality je to, že v ní mohou nalézt své místo i ti, kteří jsou spíše sportovně laděni nebo i ti, pro které jsou hůře stravitelné běžně praktikované formy zbožnosti. Na pouti se s nimi setká také, ale za jiných okolností a navíc je každému dána velká svoboda, takže z nabídky si bere jen tolik, kolik sám chce. Poutník, který při pouti něco musel obětovat, má také větší možnost zamýšlet se nad tím, proč a pro koho tuto oběť přináší. Dozraje-li k tomu, že tuto oběť přináší pro svou víru a pro lásku k Bohu, pak se tyto hodnoty pro něj stávají vzácnějšími a je

pravděpodobnější, že je hned tak neopustí. Pout' se tedy, a to zvláště pro dospívající, může stát nástrojem k upevnění jejich životních postojů víry.

K tomuto účelu také byla vytvořena tato práce. Je jakýmsi informačním zdrojem pro ty, kdo se o poutě zajímají ať už z hlediska kulturního, historického, křesťanského či pohledu člověka jenž se chce takovéto poutě zúčastnit.

Seznam literatury a nepublikovaných zdrojů

- AMORTH Gabriel: Mariánské inspirace, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.
- BALTA Paul: Kniha o náboženstvích, Praha: Albatros, 1979.
- BENEDIKT XVI.: Ježíš Nazaretský, Brno: Barrister&Principal, 2007.
- BIBLE: Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 6.přepřacované vydání, 1995.
- BOGLE Joanna: Celebrating our Heritage, Basingstoke: Marschall Pickering, 1988.
- CIKRLE Vojtěch: Ne já, ale Ty, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.
- COSTA, Carlos, Alfonso, Aspiroz: Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele. Některé aspekty dominikánského putování, Praha: Krystal, 2004.
- ČERNÝ, Jiří: Poutní místa jihozápadní Moravy, Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov s.r.o., 2005.
- DIBELKOVÁ Irena: Poutní místa na Moravě, ve Slezsku, Praha: Olympia, 2005.
- DUNDA Marek: Pojd'te s námi, Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov: A.M.I.M.S., 2004.
- FLORENTOVÁ Helena: Křesťanské nebe, Praha: Artia a.s. a Granit s.r.o., 1996.
- FRANZEN August: Malé církevní dějiny, Praha: Zvon, 1995.
- GLOGAR Josef a kol.: Hosana, Praha: Portál, 1993.
- GUNN David: Jonah, Michigan – Cambridge, U. K.: Wm.B.Erdmans Publishing Co., 2003.
- HANUŠ Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20 stol., Blansko: CKD, 2005.
- HEMENWAYOVÁ Priya: Světci, Praha: Sloart s.r.o., 2006.
- JAN PAVEL II.: Poselství Papeže Jana Pavla II. o putování na místa spjatá s dějinami spásy, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2000.
- JOHNSTONE D. William: Exodus, Michigan – Cambridge, U. K.: Wm.B.Erdmans Publishing Co., 2003.
- Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995.
- Kompendium katechismu katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
- KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI: Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- KRAS Zbigniew, GASAWSKA Jolanta: Przewodnik po pieszych pielgrzymkach na Jasna Górze, Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej, 2000.
- KRYŠTŮFEK František: Cesta a pouť do Egypta a sv. země
- LÍZNA František: Musím jít dál, Brno: Cesta, 2006.
- MOTYER Stephen: Kdo je kdo v Bibli, Praha: Cesty; Ottovo nakladatelství, 2001.
- NOVÁČEK Vladimír: Mše svatá naše jedinečná pastorální šance, Třebíč: Arca JiMFA, 1996.
- ODEHNAL František: Poutní místa Moravy a Slezska, Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2008.
- OHLEK Norbert: Náboženské poutě ve středověku a novověku, Praha: Vyšehrad, 2002.
- PACOMIO Luciano, Malý biblický atlas: Praha: Portál, 1992.
- PALA Josef: Provodov; Mariánské poutní místo, Zádveřice: Farnost Provodov, 2007.
- PEŇÁZ Jan: Pěší pouť z Moravy do Cách, Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2007.
- PEŇÁZ Jan: Pojd' na pouť, Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov: A.M.I.M.S., 2004.
- PEŇÁZ Jan: Pouť do Říma od a do Z, Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov: Tiskový apoštolát FATYMu, 2004.
- PACNÝ Petr: Český kalendář světců, Praha: EWA Edition, 1996.
- ROGERSON W. John: The History of the tradicion. Old Testament and Apocrypha, Michigan – Cambridge, U. K.: Wm.B.Erdmans Publishing Co., 2003.

SIDON Fraim Karol: Když umřít tak v Jeruzalémě, Praha: Mladá fronta, 1997.
ŠUBJÁKOVÁ Elena: Turzovka 40 roků milosti, Sered': Sdružení „Živá voda Turzovky”, 1999.
TESAŘÍKOVÁ Pavla: Česká republika - atlas turistických zajímavostí, Praha: Kartografie Praha a.s., 2002
www.poutnik-jan.cz/pesi-pout-na-velehrad--c/spolecenstvi-cyrilometodejskych-poutniku/, 14.4.2009

Seznam příloh

Příloha č.I Jan Peňáz, email ze dne 19.3.2009

Příloha č.II - Fotografie ze zastavení v Hozpozinku během pouti z Prahy do Jeníkova

Příloha č.III – Fotografie ze mše svaté během pouti

Příloha č.IV – Fotografie skupiny motorkářů, kteří doprovází poutníky na Velehrad

Příloha č.V – Fotografie poutní schóly

Příloha č.VI – Fotografie skupiny poutníků s velkým křížem v čele

Příloha č.VII – Fotografie poutníků při občerstvení

Příloha č.VIII – Fotografie skupiny pořádkových v cílovém poutním místě Velehrad

Příloha č.IX – Fotografie poutnice s malým poutním křížkem na krku

Příloha č.X- Fotografie poutníků zdobících křížek při cestě

Příloha č.XI – Fotografie lidí zajišťující zpěv při putování

Příloha č.XII- Fotografie z fotbalového zápasu mezi skupinou Marianek a Soluňáků při pouti

Přílohy

II. Fotografie ze mše svaté během pouti

III. Fotografie skupiny motorkářů, kteří doprovází poutníky na Velehrad

IV. Fotografie poutní schóly

V. Fotografie skupiny poutníků s velkým křížem v čele

VI. Fotografie poutníků při občerstvení

VII. Fotografie skupiny pořádkových v cílovém poutním místě Velehrad

VIII. Fotografie poutnice s malým poutním křížkem na krku

IX. Fotografie poutníků zdobících křížek při cestě

X. Fotografie lidí zajišťující zpěv při putování

XI. Fotografie z fotbalového zápasu mezi skupinou Marianek a Soluňáků při pouti.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou poutní spirituality v kontextu duchovní zkušenosti, Písma svatého a historických podkladů. Na konkrétních příkladech uvádí základní prvky poutní spirituality, evangelizační potenciál poutě a dále praktické aspekty její organizace. Obsahuje rozbor programu a jeho částí během pěšího putování. Zabývá se službami při pouti z pohledu organizačního, liturgického a časové výplně programu. Jelikož syntézou práce je budování poutní spirituality, má práce sloužit zejména těm, kteří připravují organizaci pouti jak z hlediska logistického, tak i z hlediska hluboké duchovní zkušenosti.

Summary

This bachelor thesis elaborates the issue of the pilgrimage spirituality in the framework of spiritual experience, the Holy Scriptures and historical backgrounds. Concrete examples specify the basic elements of the pilgrimage spirituality, evangelization potential of pilgrimage and practical organizational aspects. It comprises an in-depth analysis of the program and its parts during the pedestrian pilgrimage. It deals with specific duties during the pilgrimage, seen from the point of view of organization, liturgy, and time roadmap of the program. As the synthesis of the paper is building of pilgrimage spirituality, it should be used as a tool for pilgrimage organizers, taking into account both logistical aspects and deep spiritual experience.